

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

**Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології та методики навчання англійської
мови**

Кваліфікаційна робота

**ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
УЧНІВ 10 КЛАСУ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

**Спеціальність: 014 Середня освіта
Предметна спеціальність 014.021 (Мова та зарубіжна література
(англійська))**

**Освітня програма «Середня освіта (Англійська мова,
німецька/французька мови та літератури, зарубіжна література)»**

**Здобувача другого (магістерського)
рівня вищої освіти
групи мСОАМ-23
Петрук Ірини Русланівна**

**НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат педагогічних наук, доцент
Дацків Ольга Павлівна**

**РЕЦЕНЗЕНТ:
кандидат педагогічних наук, доцент
М'яковський Михайло Євстахович**

ПЛАН

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10 КЛАСУ	7
1.1. Поняття та структура лексичної компетентності	7
1.2. Особливості засвоєння англомовної лексики учнями старшої школи. .	18
1.3. Вплив мультимедійних технологій на розвиток лексичної компетентності	25
Висновки до 1 розділу	43
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ..	44
2.1. Адаптація навчальних матеріалів для використання на платформі Canva.....	44
2.2. Canva як мультимедійний інструмент для розвитку англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу.	48
2.3. Комплекс вправ та завдань із використанням Canva для навчання англійської лексики.	53
Висновки до 2 розділу	70
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУМЕНТА CANVA...	72
3.1. Організація експериментального дослідження	72
3.2. Аналіз результатів експериментального дослідження.	76
3.3. Методичні рекомендації щодо використання мультимедійних технологій у формуванні лексичної компетентності учнів.	81
Висновки до 3 розділу	83
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ	95

ВСТУП

У сучасному освітньому просторі, що динамічно змінюється під впливом цифрових технологій та глобалізаційних процесів, зростає потреба у формуванні високого рівня іншомовної комунікативної компетентності школярів. Володіння англійською мовою як засобом міжкультурної комунікації відкриває широкі можливості для подальшого навчання, професійного зростання та участі в міжнародному діалозі. У цьому контексті важливою складовою мовної підготовки є лексична компетентність, що забезпечує здатність учнів ефективно використовувати мовні одиниці в різних життєвих ситуаціях.

Сучасне навчання вимагає від педагогів використання новітніх підходів і методик, що враховують інтереси та потреби учнів, а також забезпечують більш ефективний засвоєння навчального матеріалу. У цьому плані важливим напрямом є використання мультимедійних технологій, які поєднують інтерактивність, візуальність та адаптивність, що значно підвищує ефективність навчання. Серед різних цифрових інструментів, які можна використовувати для формування лексичної компетентності, особливо вирізняється платформа *Canva*, що дає можливість створювати інтерпретовані та наочно подані навчальні матеріали.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підвищення ефективності викладання англійської мови в закладах загальної середньої освіти шляхом використання мультимедійних технологій. Формування лексичної компетентності в учнів 10 класу потребує не лише ретельного добору навчального матеріалу, а й застосування інноваційних підходів, які відповідають інтересам і потребам сучасного покоління. Враховуючи зростаючу роль цифрових технологій у навчальному процесі, інтегрування мультимедійних засобів у вивчення англійської лексики є ефективним засобом для досягнення цієї мети.

Питання розвитку лексичної компетентності висвітлювали у своїх працях С. Ніколаєва, Т. Ящук, Л. Калініна, Н. Бориско, О. Бігич, Є. Полат, М. Варшавер,

Г. Стенлі, Х. Рейндерс та інші дослідники. Вони окреслили теоретичні засади формування лексичних навичок та підходи до добору лексичного матеріалу. Водночас використання мультимедійних технологій, зокрема *Canva*, для цієї мети, потребує подальшого наукового осмислення та практичної перевірки.

Мета магістерської роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному застосуванні методики формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу засобами мультимедійних технологій, зокрема за допомогою платформи *Canva*.

Для реалізації поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- розкрити значення, зміст сутність і структуру англомовної лексичної компетентності;
- охарактеризувати особливості засвоєння лексики учнями старшої школи і проаналізувати можливості мультимедійних технологій у процесі навчання англійської лексики;
- розробити комплекс вправ для формування лексичної компетентності учнів 10 класу з використанням *Canva*;
- експериментально перевірити ефективність запропонованої методики.

Об'єктом дослідження є процес формування англомовної лексичної компетентності учнів старшої школи.

Предметом дослідження є методика використання мультимедійних технологій для формування лексичної компетентності учнів 10 класу.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що цілеспрямоване використання мультимедійних технологій, зокрема платформи *Canva*, сприятиме ефективнішому засвоєнню англійської лексики учнями 10 класу та підвищенню їхньої мотивації до вивчення англійської мови.

У дослідженні використано такі **методи**: аналіз наукової, психолого-педагогічної та методичної літератури; узагальнення педагогічного досвіду; спостереження; педагогічний експеримент; кількісно-якісний аналіз результатів.

Наукова новизна роботи полягає у створенні та впровадженні методики формування лексичної компетентності учнів 10 класу з використанням

мультимедійної платформи *Canva*, що поєднує традиційне навчання з інноваційними цифровими підходами.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні розуміння структури лексичної компетентності та можливостей її формування за допомогою мультимедійних ресурсів.

Практичне значення полягає у створенні комплексу вправ і методичних рекомендацій для вчителів англійської мови щодо ефективного використання *Canva* в навчальному процесі.

Публікації. Частина основних положень теоретичної частини дослідження представлені в тезах доповіді «Multimedia Technologies in Developing Young Learners' Lexical Competence», опублікованих у збірнику матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Мова, освіта, наука сучасності: виклики міжкультурної комунікації», а також у статті «Вплив мобільних технологій на розвиток лексичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти», опублікованій у магістерському науковому віснику.

Структура та обсяг магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел, що містить 83 найменувань, та додатків. Загальний обсяг роботи становить 105 сторінок.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, розкрито її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і гіпотезу дослідження, охарактеризовано методи, новизну, теоретичне й практичне значення роботи.

У **першому розділі** розглянуто теоретичні засади формування лексичної компетентності учнів у процесі вивчення англійської мови, проаналізовано підходи до визначення сутності лексичної компетентності та особливості її розвитку у старшокласників. Окрему увагу відведено можливостям використання мультимедійних технологій у навчанні лексики.

Другий розділ включає аналіз специфіки методики формування лексичної компетентності учнів 10 класу, а також розроблений комплекс вправ і завдань з метою для формування лексичної компетентності учнів 10 класу з використанням платформи *Canva*.

У **третьому розділі** описано організацію й результати експериментального навчання, проаналізовано ефективність запропонованої методики.

У **висновках** подані підсумки проведеного дослідження, сформульовані основні теоретичні та практичні висновки.

Список використаних джерел містить список використаних у нашій дослідницькій роботі літературних та наукових праць українських та зарубіжних авторів.

У **додатках** подано частину розроблених вправ і матеріалів, використаних у ході експерименту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10 КЛАСУ

1.1. Поняття та структура лексичної компетентності

Упродовж останніх десятиліть поняття «компетентність» посідає важливе місце у вітчизняній та зарубіжній педагогічній думці. Це поняття є цілком на часі, оскільки воно відповідає вимогам сучасної освіти, спрямованої не лише на засвоєння знань, а й на розвиток здатності особистості ефективно діяти в різних життєвих ситуаціях. Сучасна лінгвістика демонструє зростаючий інтерес до розгляду компетентнісного підходу як основи формування нової парадигми навчання.

Поняття «компетентність» активно досліджується у працях вітчизняних та зарубіжних науковців. В українському науковому дискурсі поняття компетентності вивчали такі дослідники, як О. Овчарук, О. Пометун, І. Локшина, І. Холод, які провели глибокий аналіз сутності поняття та зіставлення ключових компетентностей у системах освіти європейських країн. Культурологічний підхід до змісту освіти, що включає концепцію ключових та предметних компетентностей, було розроблено В. Краєвським і А. Хуторським [20; 38; 48].

На думку О. Пометун, компетентність – це «спеціально структурований набір знань, умінь, навичок і ставлень, набутих у процесі навчання, які дозволяють особі самостійно ідентифікувати та вирішувати типові завдання у відповідній сфері діяльності» [38, с. 115]. Вона визначає компетентність як результативно-діяльнісну характеристику освіти, що фокусується на здатності учня до ефективної дії.

Як зазначає О. Овчарук, компетентність – це «динамічне поєднання знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних

якостей, які визначають здатність особистості успішно реалізовувати діяльність у конкретній сфері» [20, с. 75].

Поділяючи цю точку зору, ми вважаємо, що саме інтегральний характер компетентності, який охоплює когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти, забезпечує її ефективність у процесі навчання.

Згідно з положеннями Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (Common European Framework of Reference for Languages – CEFR), компетентність визначається як «сукупність когнітивних, емоційних, соціальних і поведінкових складників, які дають змогу людині діяти цілеспрямовано, ефективно та відповідально в певному контексті» [60].

Як показують новітні дослідження, такий підхід набув широкого застосування в освітній практиці, зокрема в рамках реалізації Концепції Нової української школи, де акцентується увага на формуванні ключових компетентностей здобувачів освіти як результату навчального процесу.

У методичних працях Дж. Річардса і Т. Роджерса компетентність трактується як «сукупність необхідних знань, умінь, установок і поведінкових моделей, що забезпечують результативне виконання реальних життєвих чи професійних завдань» [74].

Отже, компетентність передбачає наявність цілісної здатності до застосування знань і навичок у різноманітних життєвих ситуаціях, включно з міжособистісною і професійною взаємодією.

У межах психологічного і педагогічного підходів поняття компетентності розглядається як «здатність мобілізувати набуті знання, уміння та навички для ефективного розв'язання проблем у певних життєвих ситуаціях». Відповідно до концепції компетентнісного підходу, навчання має бути спрямоване на результат, що визначається не обсягом засвоєної інформації, а рівнем сформованих у здобувача освіти компетентностей [75].

Особливої уваги заслуговує комунікативна компетентність, що, за визначенням Н. Хомського, полягає у «здатності використовувати мову відповідно до норм мовної системи». Хомський увів розрізнення між мовною

компетентністю (*linguistic competence*) та мовленнєвою діяльністю (*performance*), вказуючи на те, що знання мови ще не гарантує її ефективного використання в комунікативних ситуаціях [52, с. 134].

Схематично структуру комунікативної компетентності можна подати у вигляді багатокомпонентної системи, що охоплює як лінгвістичні, так і мовленнєві навички:

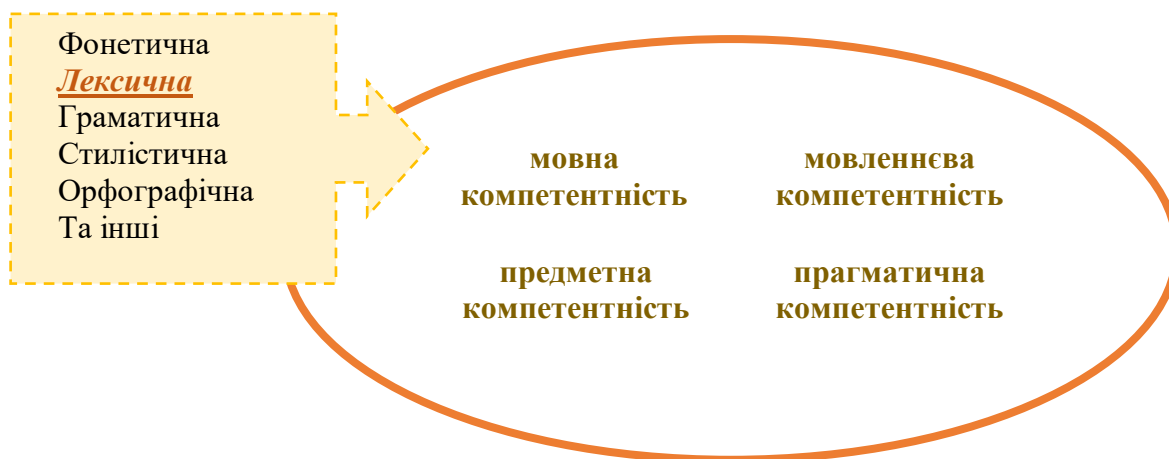

Рис 1.1. Структура комунікативної компетентності.

Отже, ми можемо припустити, що розвиток комунікативної компетентності передбачає комплексне володіння низкою мовних компетентностей, які забезпечують спроможність учнів ефективно функціонувати в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Подальшого розвитку і конкретизації ідея комунікативної компетентності як поєднання мовного знання та мовленнєвої діяльності набула у працях Д. Гаймса, який розширив поняття комунікативної компетентності, включивши до нього також соціокультурний компонент – «знання про те, як і коли доречно використовувати мовні засоби» [61, с. 270]. Звернення до концепції комунікативної компетентності дозволяє стверджувати, що сучасне навчання іноземних мов неможливе без урахування соціальних і культурних контекстів використання мови.

У межах комунікативного підходу виділяють кілька складників **комунікативної компетентності**, серед яких лінгвістична (мовна) компетенція

є базовою. Як стверджує Л. Селінкер, саме вона включає знання мовної системи, а також уміння користуватися нею в межах комунікативної ситуації [77, с. 209].

Проблема формування комунікативної компетентності давно є на часі в методиці навчання іноземних мов і посідає центральне місце в сучасних педагогічних дослідженнях. Згідно з концепцією, запропонованою М. Канале та М. Суейном, комунікативна компетентність розглядається як багатокомпонентне утворення, яке включає в себе чотири взаємопов'язані складники, такі як:

- **“граматична компетентність**, яка охоплює знання лексичних одиниць, правил орфографії, морфології та синтаксису
- **соціолінгвістична компетентність**, що передбачає вміння добирати мовні засоби відповідно до соціального контексту, з урахуванням статусу співрозмовника, ситуації спілкування та культурних норм.
- **дискурсивна компетентність** – це здатність вибудовувати зв'язні висловлювання, забезпечуючи логічну і тематичну цілісність мовлення.
- **стратегічна компетентність**, яка полягає у використанні компенсаторних стратегій (наприклад, перефразування, використання жестів, контексту тощо) для подолання мовленнєвих труднощів”. [53, с. 165].

У контексті сучасної методики навчання іноземних мов однією з ключових передумов ефективного іншомовного спілкування виступає формування лексичної компетентності, яка є складовою частиною комунікативної компетентності. Як зазначає В. Баркасі, **комунікативна компетентність** – це «здатність і готовність здійснювати іншомовне міжособистісне і міжкультурне спілкування з носіями мови» [1, с. 207]. Цю точку зору поділяють і інші дослідники, які наголошують на необхідності формування мовленнєвих навичок, зокрема лексичних, як основи успішної мовної діяльності.

Лексична компетентність, за сучасним розумінням, це не просто знання значень лексичних одиниць, а здатність до їх свідомого, гнучкого та ситуативно доречного застосування. На думку Ю. Федоренко, вона передбачає «ефективне застосування лексичних одиниць у процесі іншомовного спілкування, з

урахуванням їх значення, стилістичних особливостей, комунікативної ситуації» [47, с. 45]. У світлі цього, лексична компетентність охоплює як рецептивні (аудіювання, читання), так і продуктивні (говоріння, письмо) аспекти мовленнєвої діяльності.

Провідну роль лексики у формуванні комунікативної компетентності підкреслює також О. Павленко, наголошуючи, що «лексична компетентність є ключовим інструментом реалізації комунікативного наміру мовця». У цьому контексті важливо звернути увагу на компоненти лексичної компетентності, серед яких виділяють:

- **«Семантичний компонент** – знання значень слів;
- **Прагматичний компонент** – уміння добирати слова відповідно до ситуації спілкування;
- **Синтаксичний компонент** – здатність до граматично і стилістично правильного вживання лексики» [36, с. 25].

Відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR), лексична компетентність є складником лінгвістичної компетенції, яка, у свою чергу, інтегрується в комунікативну мовну компетентність [16]. Це положення дозволяє стверджувати, що оволодіння лексикою – одна з головних умов ефективної участі у спілкуванні.

Науковці наголошують, що формування **лексичної компетентності** – це системний і тривалий процес, який потребує цілеспрямованого добору лексичного матеріалу з урахуванням вікових, когнітивних та освітніх особливостей учнів. На думку С. Ніколаєвої, ефективне опанування лексики можливе лише за умови ретельно дібраного лексичного мінімуму, який відповідає навчальним цілям і інтересам школярів [30, с. 53]. Також вона зазначає, що «лексична компетентність передбачає не лише знання значень слів, а й володіння особливостями їх сполучуваності, стилістичними відтінками, навичками контекстуального вживання» [30, с. 78].

Попри очевидну важливість лексичного компонента, його засвоєння супроводжується низкою труднощів. Серед **основних проблем**, виявлених у

процесі дослідження, варто виділити: значний обсяг словникового запасу; багатозначність слів; розбіжності між лексикою рідної та іноземної мов, що зумовлює інтерференцію; складність фонетичної, графічної та граматичної форми слів» [30, с. 179].

А. Кузьменко в цьому контексті слушно зауважує, що «лексична компетентність забезпечує доступ до всієї мовної системи, бо саме через слова реалізується граматична та прагматична організація мовлення» [25, с. 326].

Тобто лексика виконує роль «опорного кістяка» мовленнєвих актів. Поділяючи точку зору дослідниці, ми вважаємо, що саме лексичні одиниці становлять ядро, навколо якого структурується мовлення.

У сучасній методиці навчання іноземних мов поняття **лексичної компетентності** трактується як здатність учня ефективно оперувати іншомовною лексикою відповідно до завдань комунікації. Однією з ключових характеристик лексичної компетентності є її структурна багатокомпонентність, що передбачає наявність різних рівнів засвоєння лексичного матеріалу.

Науковці, зокрема С. Ніколаєва, О. Тарахтій, визначають, що **активний лексичний мінімум** – це той обсяг лексичних одиниць, яким учні повинні оперувати для вираження власних думок в усній і письмовій формах, а також для сприймання змісту усного чи писемного повідомлення. Натомість **пасивний лексичний мінімум** охоплює лексику, що сприймається та розуміється під час читання та слухання, однак не обов'язково використовується в усному чи письмовому мовленні учнями.

На основі аналізу психолінгвістичних та методичних джерел, авторами яких є О. Гладка, С. Ніколаєва та інші, встановлено, що лексична компетентність учнів охоплює **активний, пасивний і потенціальний словники**, кожен з яких виконує специфічну функцію в процесі мовлення та сприймання [27].

Активний словник (активний лексичний мінімум) включає «ті мовні одиниці, якими учні користуються у власному продуктивному мовленні – як усному, так і писемному» [9, с. 455]. Такі слова вивчені на достатньому рівні для свідомого, самостійного й точного використання у висловлюваннях. Як зазначає

О. Гладка, «активний словник – це ті слова, якими учні можуть користуватися у мовленні, тобто активно вживати під час говоріння чи письма» [9, с. 455].

Пасивний словник охоплює лексичні одиниці, що «розуміються учнями у процесі рецептивної діяльності, проте не використовуються активно» [10, с. 87]. Це, зазвичай, слова, які зустрічаються в автентичних текстах, аудіоматеріалах тощо, і значення яких учень може впізнати, але не відтворити у власному мовленні. У цьому контексті С. Ніколаєва підкреслює: «До пасивного словника належать лексичні одиниці, що розпізнаються й розуміються, але ще не використовуються в продуктивній діяльності» [30, с. 115].

Потенціальний словник – це особливий рівень лексичної компетентності, який містить слова, не вивчені безпосередньо, але зрозумілі завдяки контексту, інтернаціональним елементам, морфологічній схожості або міжмовній інтерференції. Як слушно зауважує О. Гладка, «потенціальний словник – це ті слова, які учні можуть зрозуміти, не знаючи їх напевне, завдяки контексту, формальним ознакам або міжмовній аналогії» [9, с. 456].

Наявність такого словника значно підвищує здатність учня до автономного опрацювання незнайомої лексики. За словами вченого, «завдяки потенціальному словнику словниковий запас може зрости в 5–6 разів» [9, с. 456].

Для ілюстрації вищезазначених відмінностей доцільним є подання порівняльної таблиці:

Таблиця 1.1

Типи словникового запасу та їх характеристика

Тип словника	Основні характеристики	Приклад використання
Активний словник	Містить лексичні одиниці, які учень впевнено і свідомо використовує в усному та писемному мовленні; слова засвоєні граматично й семантично.	Учень на уроці англійської під час обговорення теми "Екологія" каже: « <i>We should definitely reduce our carbon footprint and</i>

		<i>promote renewable energy sources»</i>
Пасивний словник	Містить слова, які розуміються при читанні або слуханні, але не вживаються самостійно; учень може пояснити значення, однак не використовує їх у мовленні.	Учень читає статтю про глобалізацію та розуміє значення слова « <i>emissions</i> », хоча сам активно його не вживає під час дискусій.
Потенціальний словник	Охоплює слова, значення яких не було вивчене спеціально, але може бути виведене учнем за контекстом, морфологією або подібністю до рідної мови.	Учень зустрічає в тексті слово « <i>deforestation</i> » і, знаючи префікс <i>de-</i> (означає усунення, припинення) та слово <i>forest</i> (ліс), здогадується, що це «знищення лісів».

Крім цього, важливо зазначити, що в процесі навчання іноземної мови лексична компетентність передбачає не лише накопичення словникового запасу, а й розвиток здатності оперативно й доречно використовувати лексичні одиниці у відповідних комунікативних ситуаціях. На наш погляд, без наявності розвинених лексичних навичок ефективне функціонування мовленнєвих дій є неможливим.

На думку С. Ніколаєва, лексична компетентність реалізується у двох основних формах: **рецептивній і продуктивній**, що залежить від того, чи учень сприймає чужу думку, чи самостійно формулює висловлювання [34, с. 11–17].

Рецептивна форма передбачає здатність учнів ідентифікувати та інтерпретувати лексичні одиниці у процесі читання або слухання. Як зазначає С. Ніколаєва, для формування рецептивних умінь важливим є багаторазове впізнавання лексичних одиниць у контексті та їх співвіднесення з уже сформованими уявленнями у свідомості учнів [34, с. 11–17]. Така компетентність

передбачає не лише розуміння значення окремого слова, але й його функціонального навантаження в мовленнєвій ситуації.

Продуктивна лексична компетентність, у свою чергу, полягає у вмінні доречно й граматично правильно використовувати лексику в процесі усного чи писемного мовлення. Як зазначає О. Гладка, «учні повинні не лише володіти значенням слів, але й уміти добирати їх відповідно до ситуації спілкування, дотримуючись правил словосполучуваності, стилістичних норм і граматичних конструкцій» [9, с. 455–459].

Таким чином, погоджуючись із дослідниками, можна стверджувати, що рецептивна та продуктивна складові лексичної компетентності є взаємопов'язаними і потребують комплексного розвитку. Успішне опанування іншомовної лексики неможливе без інтеграції навичок її розпізнавання та активного використання у відповідних комунікативних умовах.

У цьому контексті варто уточнити, що під лексикою розуміємо словниковий склад мови, який є основою для реалізації мовленнєвого акту. Як зазначено в дослідженнях фахівців з методики викладання іноземних мов, базовою одиницею навчання лексики є лексична одиниця – це можуть бути як окремі слова (напр., *train, lunch*), так і сталі словосполучення (*five-o'clock tea*), фразеологізми (*It's raining cats and dogs*) чи клішовані вирази (*With pleasure, Don't mention it*), що засвоюються цілісно. Метою навчання лексики є формування лексичної компетентності, яку сучасні дослідники, зокрема С. Ніколаєва, О. Гладка, В. Хомська, І. Холод, розглядають як знання й уміння ефективно використовувати лексичний матеріал у процесі іншомовного спілкування [51].

Ми вважаємо, що лексична компетентність є складовою частиною мовленнєвої компетентності, що формується у процесі вивчення іноземної мови та забезпечує ефективне спілкування завдяки засвоєнню і використанню лексичних одиниць у різних мовленнєвих ситуаціях. Її структура охоплює три основні компоненти: **лексичні знання, лексичні навички і лексичну усвідомленість** [9, 34, 48, 62].

До лексичних знань відносять інформацію про:

- формально-графічну та звукову форму слова, що включає правильну вимову та написання;
- значення слова (як денотативне, так і конотативне);
- лексичну сполучуваність – знання того, з якими словами лексема може поєднуватися у реченні (collocations);
- стилістичну та соціокультурну маркованість, тобто усвідомлення стилю (нейтрального, офіційного, розмовного) та культурної специфіки слова;
- словотвірну структуру слова – розуміння процесів афіксації, конверсії, композиції тощо;
- типи лексичних словників – активний, пасивний та потенціальний, кожен із яких відіграє роль у рецептивній або продуктивній діяльності;
- інтерференцію між рідною та іноземною мовами, що може спричиняти труднощі у вживанні слів» [9, 34, 62].

Як зазначає О. Гладка, лексичні знання є фундаментом для формування усвідомленого і точного вживання мовних одиниць, тому їхнє засвоєння має бути систематичним і поетапним [9, с. 455].

Лексичні навички – це здатність оперативно, правильно та доречно використовувати лексичні одиниці у процесі мовлення або при сприйнятті мовлення іншого. Вони поділяються на:

- **рецептивні** – пов'язані з читанням і аудіюванням; передбачають здатність учня впізнавати й розуміти лексичні одиниці в контексті;
- **продуктивні** – пов'язані з говорінням і письмом; полягають у здатності вільно добирати й використовувати слова відповідно до комунікативного наміру [9, 34, с. 455].

Для ефективного формування лексичних навичок важливим є контекстуальний підхід до введення нової лексики, що сприяє її засвоєнню не ізольовано, а у взаємозв'язку з іншими одиницями мовної системи [59, с. 23].

Репродуктивні навички передбачають уміння доречно застосовувати лексику в усному та писемному мовленні відповідно до мовленнєвої ситуації.

Рецептивні навички зосереджені на здатності розпізнавати та розуміти як активну, так і пасивну лексику під час читання чи аудіювання [9, 62, с. 455].

Отже, аналіз досвіду навчання та наукових джерел дозволяє зробити висновок, що формування лексичної компетентності має відбуватися поетапно: від накопичення словникового запасу до автоматизованого використання лексичних одиниць у продуктивному мовленні. Необхідною умовою цього процесу є систематична мовленнєва практика та активне залучення учнів до ситуативного моделювання комунікативних ситуацій.

У центрі нашої уваги лексична компетентність як базова складова іншомовної комунікації, що забезпечує мовця необхідним інструментарієм для вираження думок, намірів і емоцій у процесі взаємодії. З огляду на це, доцільним є звернення до компетентнісного підходу, який дозволяє осмислити місце лексичної компетентності як інтегративного компонента загальної мовної підготовки.

Таким чином, сформована лексична компетентність є не лише показником мовного розвитку учня, але й передумовою для реалізації інших складників комунікативної компетентності. Саме тому в наступних підрозділах буде детально розглянуто її структуру, етапи формування, а також методичні засади ефективного розвитку лексичних навичок в учнів 10 класу засобами мультимедійних технологій.

1.2. Особливості засвоєння англомовної лексики учнями старшої школи.

Процес засвоєння англомовної лексики учнями старшої школи має свої специфічні особливості, зумовлені як віковими, так і когнітивними характеристиками старшокласників, а також навчально-методичними умовами організації освітнього процесу. За визначенням Дж. Річардса, словниковий запас є «ядром мовної компетенції, оскільки знання лексики є основою для розуміння та вираження смислу» [74].

Засвоєння лексики в старшій школі ускладнюється віковими та когнітивними особливостями учнів, а також зростанням вимог до рівня володіння іноземною мовою відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти. Учні цього віку вже мають певну мовну базу, проте для успішного переходу до рівня B1–B2 за Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (CEFR), необхідне свідоме й системне розширення словникового запасу [15].

Оволодіння лексикою як складовою іншомовної комунікативної компетентності відбувається на перетині свідомої діяльності учнів, їх мотивації до вивчення іноземної мови, мовного досвіду та комунікативних потреб. Саме лексика є основою формування усіх видів мовленнєвої діяльності – говоріння, читання, письма та аудіювання. Для учнів старшої школи вивчення англомовної лексики відіграє особливу роль, оскільки воно пов'язане не лише з потребами шкільної програми, а й з особистісними й професійними орієнтирами старшокласників.

Українська дослідниця О. Гоголь відзначає, що «ефективне засвоєння лексики в старшій школі можливе за умови врахування таких факторів, як мотивація, емоційне залучення та актуальність навчального матеріалу» [10, с. 64]. У цьому віці значну роль відіграє внутрішня мотивація, що базується на особистісних інтересах учнів, а також на усвідомленні практичної цінності володіння англійською мовою в майбутньому.

Учні старшої школи (15–17 років) перебувають у періоді інтенсивного когнітивного, емоційного та особистісного розвитку. За класифікацією О. Сергєєнкової, яка базується на узагальненні досліджень Е. Еріксона, В. Квінна, В. Мухіної та Г. Крайга, цей вік відповідає стадії раннього юнацького віку – сьомого періоду у віковій періодизації психічного розвитку людини [33, с. 114]:

1. «вік немовляти – до 1 року;
2. раннє дитинство – 1–3 роки;
3. молодший і середній дошкільний вік – 3–4–5 років;
4. старший дошкільний вік – 5–6(7) років;
5. молодший шкільний вік – 6(7)–10(11) років;
6. підлітковий вік – 10(11)–13(14) років;
7. ранній юнацький вік – 14(15)–17 років» [44, с. 114]

Учні 10–11 класів якраз і потрапляють до раннього юнацького віку, що характеризується формуванням особистісної самосвідомості, стабілізацією ціннісних орієнтацій, інтенсивним розвитком інтелектуальних функцій. У середині кожного вікового періоду, за В. Пісоцьким, розвиток проходить три стадії:

1. «розвиток певної сторони діяльності (предметної або комунікативної);
2. максимальна реалізація провідної діяльності;
3. насичення цією діяльністю і актуалізація іншої її сторони» [44, с. 187].

У цей час активно формуються абстрактне мислення, рефлексія, здатність до аналізу та критичного осмислення інформації. Когнітивні особливості старшокласників, зокрема розвиток абстрактного мислення, дозволяють активно використовувати такі методи засвоєння лексики, як контекстуалізація, тематичні асоціації, семантичні мапи, а також навчальні стратегії самостійного вивчення слів. На думку української дослідниці О. Гоголь та С. Торнбері, навчання лексики «має бути орієнтоване на формування як рецептивного, так і продуктивного словникового запасу, з урахуванням частотності й уживаності лексем» [10; 45].

Однією з провідних потреб у цьому віці є потреба у самоствердженні, самореалізації, виборі професійного шляху, що часто стимулює інтерес до іноземної мови як засобу досягнення особистих і кар'єрних цілей [70]. Також варто враховувати індивідуальні особливості учнів – різний рівень мовної підготовки, мотивації, темпу навчання, а також переважні стилі навчання (візуальний, аудіальний, кінестетичний тощо).

Як зазначає О. Гоголь, при вивченні англійської лексики учні потребують багаторазового повторення нових слів у різних контекстах для ефективного довготривалого запам'ятовування. Крім того, важливим є розвиток навичок самоконтролю й самостійної роботи з лексикою, що відповідає вимогам компетентнісного підходу в освіті [10].

До чинників, що впливають на засвоєння лексики, належать:

- мотивація до вивчення мови (внутрішня та зовнішня);
- індивідуальні особливості учнів (тип пам'яті, стиль навчання);
- організація навчального процесу (система подання нової лексики, повторення, практичне застосування);
- лексична насиченість і доступність навчальних матеріалів;
- контекст, у якому вводиться лексика (автентичність, зв'язок із реальним життям) [75].

З методичної точки зору, доцільно поєднувати аналітичні вправи з комунікативними ситуаціями, що дозволяє учням використовувати лексику у контексті, розвивати мовленнєву інтуїцію та формувати навички мовного прогнозування. Врахування когнітивних особливостей учнів дозволяє оптимізувати процес засвоєння лексичних одиниць і зробити його більш ефективним.

Саме в старшому шкільному віці активно формуються вищі психічні функції: логічне мислення, усвідомлена пам'ять, рефлексія, увага та мовлення, що створює сприятливі умови для вивчення іноземної мови.

Розумові здібності старшокласників удосконалюються, формується індивідуальний стиль пізнавальної діяльності. Зокрема, учні цього віку

опановують елементи дослідницької діяльності: вміння формувати гіпотези, планувати, аналізувати та оцінювати. Водночас, як зазначається у психологічних дослідженнях, більшість старшокласників і далі залишаються на репродуктивному рівні мислення, хоча потенціал до творчого мислення у них активно розвивається.

У цьому віці спостерігається зростання продуктивності логічної пам'яті, здатності до концентрації та розподілу уваги. При цьому увага стає більш вибірковою і залежить від інтересів і професійної орієнтації.

Потреба в самоствердженні та професійному самовизначенні мотивує старшокласників вивчати іноземні мови як інструмент досягнення кар'єрних та особистісних цілей. Як зазначають С. Ніколаєва, О. Ярошенко, О. Бігич, мотивація формується під впливом потреб, інтересів, ідеалів, особистих життєвих цілей та самовизначення. С. Ніколаєва визначає мотивацію як рушійну силу навчального процесу, що безпосередньо впливає на успішність засвоєння іноземної мови, а М. Макарті підкреслює її значення як основи пізнавальної активності та самореалізації учнів у навчанні [68].

Під час організації навчання старшокласників важливо враховувати різні стилі навчання (візуальний, аудіальний, кінестетичний), а також рівень мовної підготовки. Це дозволяє адаптувати лексичний матеріал, забезпечити індивідуалізацію навчання та підтримувати стійкий інтерес до предмета.

Як підкреслює О. Гоголь, психологічні й педагогічні чинники є важливими складовими процесу формування англомовної лексичної компетентності. Ефективність навчання лексики значною мірою залежить від урахування цих особливостей [10, с. 70].

Таким чином, навчальний процес у старших класах має бути гнучким, мотиваційно зорієнтованим і психологічно виваженим. Його успішність залежить не лише від методів викладання, а й від здатності вчителя адаптувати матеріал до вікових, когнітивних та особистісних характеристик учнів.

Згідно з підходами сучасної методики навчання іноземних мов, **лексика** розглядається як центральний компонент мовної системи, без оволодіння яким

неможливе ефективне спілкування. Лексична компетентність, яка формується у старшокласників, повинна охоплювати як **лексичні знання** (значення слова, його форму, словотвірні особливості, сполучуваність, стилістичну належність), так і **лексичні навички** (уміння використовувати лексику в усному та писемному мовленні, а також розпізнавати її в аудіюванні й читанні) [58].

Учні старшої школи здебільшого володіють вищим рівнем абстрактного мислення, що дозволяє їм усвідомлювати багатозначність лексичних одиниць, аналізувати семантичні зв'язки між словами, застосовувати стратегії контекстуального здогадки. Як зазначає О. Трубіца, старшокласники здатні до самостійного аналізу мовних явищ, що створює передумови для засвоєння як активної, так і пасивної лексики [45, с. 417].

Мотивація є ключовим фактором у процесі засвоєння лексики, особливо в старшій школі. На думку Дж. Гармер, мотивація – це «рушійна сила, яка визначає зусилля, які учень готовий докласти до вивчення мови» [15]. У старшокласників часто домінує зовнішня мотивація (підготовка до ЗНО, вступ до університету, бажання отримати високу оцінку), але важливо формувати й внутрішню мотивацію – інтерес до мови, її культури, спілкування з однолітками з інших країн, доступ до автентичного контенту.

Мотивація у навчанні іноземних мов визначається також змістом освітніх цілей. Згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, мета полягає в «розвитку мовної компетентності та досвіду міжкультурної комунікації. Рада Європи наголошує, що навчання мови має спиратися на вікові, соціальні та когнітивні особливості учнів, їхні інтереси, потреби, мотивації та здатності» [54].

Використання актуальних, цікавих для учнів тем, інтеграція сучасних цифрових технологій, ігор, квестів, проєктів – усе це сприяє підвищенню мотивації. Наприклад, застосування мобільних додатків (*Quizlet*, *Wordwall*, *Kahoot!*), автентичних відео та подкастів робить навчання більш динамічним і персоналізованим.

На думку дослідників у галузі мовної освіти, особливо ефективним є створення умов для практичного застосування лексики в комунікативних ситуаціях – рольові ігри, дебати, інтерв'ю, міні-презентації, що дозволяють учням відчувати реальну потребу у використанні нових слів. Не менш важливу ланку у навчанні англійської мови займає мотивація. Розрізняють зовнішню та внутрішню мотивацію.

Зовнішня мотивація має два підвиди: широку соціальну та вузьку особисту. Вона формується під впливом соціальних факторів і визначає ставлення учня до навчання як до серйозної суспільно значущої діяльності. Внутрішня мотивація пов'язана з оволодінням іноземною мовою та її лексикою як інструментом пізнання та спілкування. Також важливо враховувати індивідуальні стилі навчання – деякі учні ефективніше засвоюють лексику через візуальні образи, інші – через повторення, асоціації або використання в контексті [17].

У процесі засвоєння нової лексики старшокласники активно застосовують когнітивні стратегії: асоціативне мислення, категоризацію, візуалізацію, використання мнемотехнік. Наприклад, учні можуть групувати слова за темами, будувати «словесні павутинки», створювати флеш-картки, виводити правила словотворення.

Згідно з теорією Дж. О'Меллі та Д. Гаймса, ефективне навчання лексики базується на поєднанні метакогнітивних, когнітивних та соціально-афективних стратегій [61]. Наприклад, учень може самостійно планувати вивчення нових слів, застосовувати контекстуальні підказки, використовувати словники, спілкуватися з однокласниками для закріплення знань.

Важливо також навчати учнів навичкам самостійного опрацювання лексики – пошуку значення слова в контексті, визначення його граматичних характеристик, відмінностей між синонімами, вживання в колокаціях тощо. Уміння працювати зі словом у контексті є одним із показників сформованої лексичної компетентності.

- З методичної точки зору, засвоєння лексики повинно відбуватися через поєднання рецептивних (читання, слухання) і продуктивних (говоріння, письмо) видів діяльності, з урахуванням наступних особливостей:
- систематичність подання нової лексики у тематиці, що відповідає інтересам старшокласників;
- інтеграція лексики в мовленнєві ситуації;
- робота з синонімами, антонімами, колокаціями для глибшого засвоєння значень;
- використання електронних ресурсів та мультимедійних засобів, які підвищують мотивацію та сприяють автономному навчанню [76].

Методика навчання лексики старшокласників має базуватися на комунікативному, когнітивному та особистісно орієнтованому підходах. Комунікативний підхід передбачає засвоєння лексики через її використання у реальних мовленнєвих ситуаціях. Це відповідає вимогам сучасної освіти та дозволяє забезпечити високу мотивацію учнів.

Одним з ефективних методів є індуктивне засвоєння – учні спочатку стикаються з новими словами в контексті (аутентичний текст, діалог, відео), а потім виводять значення самостійно або з допомогою вчителя. Це сприяє глибшому розумінню семантики слова, його граматичних і прагматичних властивостей.

Також ефективним є поєднання рецептивної (читання, аудіювання) та продуктивної (говоріння, письмо) лексичної діяльності. Наприклад, після прослуховування подкасту учні можуть створити власний діалог, використовуючи нову лексику.

У старшій школі важливо також вчити учнів працювати зі словниковими одиницями у системі: звертати увагу на синонімію, антонімію, багатозначність, фразеологізми, сталі вирази. Особливу увагу слід приділяти активному словниковому запасу, який учень зможе використовувати у власному мовленні.

Таким чином, засвоєння англомовної лексики учнями старшої школи є складним, багатокомпонентним процесом, який передбачає не лише механічне запам'ятовування нових слів, а й їхнє осмислення, активне використання в різних мовленнєвих ситуаціях та перенесення у довготривалу пам'ять. Для досягнення високого рівня лексичної компетентності необхідно враховувати цілу низку психолого-педагогічних чинників, зокрема вікові особливості учнів, рівень їхньої мотивації, типи мислення та пам'яті. Важливим є також належне організаційне та емоційно безпечне навчальне середовище, яке стимулює пізнавальну активність, створює умови для практичного застосування лексики в усному й письмовому мовленні та сприяє формуванню стійкого інтересу до вивчення мови. Ефективність засвоєння значною мірою залежить від використання сучасних методичних підходів і стратегій, таких як тематичне групування лексики, робота з автентичними текстами, візуалізація лексичних одиниць, застосування цифрових технологій, а також формування навичок самостійного опрацювання та повторення словникового матеріалу. Усе це разом забезпечує системне, усвідомлене та функціональне оволодіння лексичним матеріалом, що є необхідною умовою формування іншомовної комунікативної компетентності.

1.3. Вплив мультимедійних технологій на розвиток лексичної компетентності.

У сучасній методиці навчання іноземних мов мультимедійні технології розглядаються як один із найефективніших засобів розвитку лексичної компетентності. Ми погоджуємося з думкою дослідників, що у світлі цифровізації освітнього процесу інтерактивне навчання виступає як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів, стимулювання їхньої мотивації, поглиблення словникового запасу, формування стійких мовленнєвих навичок і розвитку критичного мислення.

Семантичне значення терміна «інтерактивний» походить від англійського слова *interact*, що означає «взаємодіяти». На думку О. Пометун і І. Холод, інтерактивне навчання передбачає постійну активну взаємодію між учасниками освітнього процесу, що створює умови для формування навичок комунікації, роботи в команді, а також сприяє самостійному опрацюванню матеріалу [38, 48].

Методисти стверджують, що інтерактивні методи створюють ментальні схеми застосування лексики: наприклад, позначення предметів у класі англomовними наліпками дозволяє утримувати увагу учнів на лексиці навіть поза межами уроку. Крім того, за допомогою таких методів учні вчаться аргументовано висловлювати власну думку, дискутувати, моделювати соціальні ситуації та формувати досвід конструктивної взаємодії.

Інтерактивні технології, як зазначають О. Пометун і І. Холод, можуть класифікуватися за формами навчання на чотири основні групи: кооперативне навчання (робота в парах, групах), колективно-групові методи (мікрофон, мозковий штурм), ситуативне моделювання (рольові ігри, драматизації) та методи дискусій (метод ПРЕС, кейс-метод тощо) [38, с. 27].

Також, В. Ліхошерстова стверджує, що інтерактивне навчання передбачає створення сприятливого емоційного клімату, розвиток навичок командної роботи, креативності та критичного мислення [26].

Ми погоджуємося із думкою дослідниці А. Красулі, яка зазначає, що «застосування мультимедійних засобів, зокрема у форматі змішаного навчання, дозволяє диференціювати освітній процес, надаючи учням можливість самостійно обирати темп роботи, час виконання завдань, а також використовувати цифрові інструменти, такі як онлайн-словники, енциклопедії, освітні платформи» [24].

В умовах цифровізації освіти мультимедійні технології набувають дедалі більшого значення у процесі формування лексичної компетентності в учнів старшої школи. Вони сприяють підвищенню мотивації, активізації пізнавальної діяльності, створенню автентичного комунікативного середовища та реалізації індивідуального підходу до навчання.

Мультимедійні засоби вивчення англійської мови для старшокласників сприяють: якісному засвоєнню лексичного матеріалу; розвитку навичок самостійного пошуку й аналізу інформації; моделюванню реальних мовленнєвих ситуацій; підвищенню мотивації до навчання та створенню позитивного емоційного фону; реалізації індивідуального підходу з урахуванням навчального стилю, рівня підготовки й інтересів учнів [47].

Під мультимедійними технологіями в контексті вивчення іноземних мов розуміють поєднання тексту, графіки, анімації, відео та аудіо в одному навчальному середовищі, що дозволяє подавати мовний матеріал у різних сенсорних форматах (візуальному, слуховому, інтерактивному) [67]. Це особливо важливо при вивченні лексики, оскільки завдяки мультимедіа слова запам'ятовуються не ізольовано, а в контексті, з опорою на зображення, звук, колір і рух.

Одним із ефективних сучасних інструментів для візуалізації лексики є онлайн-платформа *Canva*, яка дозволяє створювати інтерактивні навчальні матеріали: флеш-картки, інфографіки, постери, презентації, вікторини тощо. Завдяки інтуїтивно зрозумілому інтерфейсу *Canva* може використовуватися як учителями для пояснення нового матеріалу, так і учнями – для виконання творчих завдань, спрямованих на закріплення лексичних одиниць.

Застосування *Canva* у процесі формування лексичної компетентності дозволяє досягати наступних цілей: покращення візуальної пам'яті учнів через асоціацію слова з відповідним зображенням; формування продуктивних навичок: створення проєктів, постерів та мініпрезентацій зі словами в контексті; поглиблення семантичних зв'язків через роботу зі синонімами, антонімами, колокаціями в структурованій графічній формі; розвиток цифрової грамотності, що є частиною сучасної мовної освіти; активізація комунікативної діяльності: обговорення проєктів, пояснення створених матеріалів англійською мовою, групова робота.

Дослідження, проведені у школах України та за кордоном, свідчать про позитивний вплив *Canva* на засвоєння лексики. Так, у роботі В. Ліхошерстова

зазначається, що учні, які працювали з цією платформою, продемонстрували вищі результати у тестуванні лексичного запасу порівняно з тими, хто використовував лише друковані матеріали [26, с. 454].

Варто також зауважити, що *Canva* дозволяє індивідуалізувати навчання: учні можуть самостійно обирати тематику, оформлення, стиль подання лексичних одиниць, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку автономії навчання.

До сучасних електронних ресурсів, які активно використовуються в навчанні лексики, належать:

- інформаційно-довідкові ресурси (*Britannica, Lingvo, Cambridge Dictionary, Oxford Learner's Dictionaries, Macmillan Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English, Thesaurus.com*);
- пошукові портали (*TeachingEnglish.org.uk, UsingEnglish.com, BusyTeacher.org, ISLCollective.com*);
- демонстраційні засоби (*PowerPoint, Prezi, Canva, Genially, Visme*);
- тренажери та платформи для створення вправ (*Quizlet, Kahoot!, Wordwall, Baamboozle, LearningApps, Flippity, Educaplay*);
- електронні підручники та мультимедійні курси (*BBC Learning English, LearnEnglish Teens, Voice of America Learning English, LingQ, Duolingo, Memrise, EnglishClass101, FutureLearn*);
- платформи дистанційного навчання (*Moodle, Google Classroom, Edmodo, Schoology, Seesaw*);
- інтерактивні ресурси для тестування та зворотного зв'язку (*Liveworksheets, Mentimeter, Wayground, Nearpod, Formative, Plickers, Socrative*).

Таким чином, мультимедійні технології істотно змінюють парадигму викладання лексики в старшій школі, сприяючи персоналізації навчання, інтеграції візуального та аудіального контенту, активному залученню учнів у навчальний процес, а також розвитку їхніх комунікативних навичок у реальному та віртуальному середовищі. Вони створюють умови для формування стійких

мовленнєвих умінь через практичне застосування лексики в контексті, стимулюють інтерес до предмета за рахунок динамічних і креативних форматів подачі матеріалу, а також забезпечують гнучкість освітнього процесу відповідно до потреб кожного учня. У результаті відбувається не лише ефективніше засвоєння лексичних одиниць, а й підготовка учнів до використання іноземної мови в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Останнім часом дослідження з проблеми формування іншомовної компетентності набувають нового змісту у зв'язку з цифровою трансформацією освіти. Як зазначає А. Осін, мультимедійні технології стають ключовим елементом сучасного навчального процесу, оскільки поєднують текстову, аудіальну, візуальну й інтерактивну інформацію, створюючи умови для ефективного засвоєння іншомовного матеріалу [36].

Ми погоджуємось із науковцем, що використання мультимедіа у процесі навчання іноземних мов сприяє не лише кращому розумінню навчального матеріалу, а й розвитку когнітивної активності, мотивації та креативного мислення учнів.

На думку Р. Майер, мультимедійне навчання забезпечує «залучення кількох каналів сприйняття, що підвищує рівень запам'ятовування інформації та сприяє глибшому опрацюванню лексичних одиниць» [67]. Відповідно до концепції когнітивної обробки інформації, представленій цим автором, ефективне навчання передбачає інтеграцію візуальних і вербальних компонентів, що дозволяє учням формувати асоціативні зв'язки між словом, образом і контекстом.

Згідно з точкою зору О. Тарасова комунікативний підхід, посилений мультимедійними засобами, дає змогу формувати лексичну компетентність у процесі реальної взаємодії. Ми погоджуємося з автором, що цифрові інструменти (аудіо, відео, інтерактивні вправи, онлайн-дискусії) створюють ситуації автентичного спілкування, у яких учні мають можливість практикувати нову лексику в природних контекстах. Це особливо актуально для

старшокласників, які вже мають базовий рівень володіння мовою й потребують удосконалення продуктивних навичок [43].

За словами О. Пометун та І. Холод «застосування електронних ресурсів у процесі навчання іноземних мов дозволяє варіювати форми подання лексичного матеріалу, поєднуючи аналітичні, асоціативні й ігрові прийоми» [38, 48].

Згідно з даними А. Айха, С. Ратра, перехід на онлайн-освіту під час пандемії COVID-19 сприяв стрімкому зростанню популярності електронних платформ, які забезпечують не лише доступ до навчального контенту, а й ефективну взаємодію між учнями та викладачами. Науковці наголошують, що такі ресурси допомагають підтримувати мотивацію, підвищують рівень самостійності учнів та розвивають їхню цифрову компетентність [49].

Ми погоджуємось із С. Ніколаєвою, який стверджує, що якісне навчальне середовище повинно інтегрувати дизайн, інтерфейс і педагогічні цілі [34]. Ефективна онлайн-платформа не лише забезпечує навчальний контент, але й стимулює когнітивну активність, підтримує зворотний зв'язок та сприяє розвитку лексичних і комунікативних навичок. Подібної точки зору дотримуються Р. Монтеc, Л. Ерпера, в своїй праці «Moodle Usability Assessment Methodology using the Universal Design for Learning perspective», де підкреслює, що електронні платформи типу *Moodle*, *Google Classroom* чи *Canvas* забезпечують гнучкість у побудові навчального процесу й дозволяють інтегрувати різноманітні мультимедійні формати — відео, інтерактивні тести, симуляції, ігрові елементи.

Відповідно до дослідження В. Ліхошерстова цифрові освітні платформи нині розглядаються не лише як засіб комунікації, але й як середовище розвитку цифрових компетентностей учнів [26]. Авторка зауважує, що систематичне використання таких ресурсів формує у школярів навички критичного мислення, самоконтролю, пошуку та відбору інформації, що є необхідними умовами успішного оволодіння лексикою іноземної мови.

У своїй праці О. Трубіцина та Н. Кушнір акцентують на тому, що в умовах дистанційного навчання важливого значення набуває інтерактивність і

візуалізація лексичного матеріалу [45, 22]. Ми погоджуємось із дослідницями, що використання платформ типу *Quizlet*, *LearningApps*, *Wordwall* чи *Kahoot!* робить процес засвоєння нових слів більш динамічним і захопливим, забезпечуючи багаторазове повторення й автоматизацію лексичних одиниць у комунікативних ситуаціях.

Відповідно до концепції А. Осіна, мультимедіа в освітньому процесі має подвійне значення – з одного боку, воно виконує роль дидактичного інструмента, з іншого – виступає засобом розвитку творчого потенціалу учнів [35]. Завдяки поєднанню тексту, зображення, відео, аудіо та інтерактивності створюються умови для багатоканального сприйняття лексичного матеріалу, що суттєво підвищує ефективність його запам'ятовування.

Згідно з дослідженням С. Нураєні, використання методів фізичного реагування (*Total Physical Response*) у поєднанні з мультимедійними технологіями дозволяє зробити процес засвоєння лексики природним та емоційно насиченим, що особливо важливо для розвитку довготривалої пам'яті [39].

У своїй статті М. Уадуд та ін. підкреслюють, що елементи мультимедійного навчання сприяють створенню *адаптивного навчального середовища*, у якому враховуються рівень підготовки, темп засвоєння та індивідуальні потреби кожного учня. Такий підхід відповідає вимогам сучасної парадигми *learner-centered education*, яка передбачає активну участь учня у процесі навчання [71].

На думку Дж. Гартлі, поєднання різних сенсорних каналів у процесі навчання має значний вплив на ефективність засвоєння інформації [67]. Учений доводить, що використання мультимедійних технологій, які інтегрують зоровий і слуховий канали сприйняття, підвищує рівень розуміння та запам'ятовування навчального матеріалу у 2–3 рази порівняно з традиційним поданням текстової інформації. Ми погоджуємось із дослідником у тому, що ефективність мультимедійного навчання зумовлюється явищем синкретичного сприйняття,

коли відбувається одночасна активація кількох сенсорних систем, що, у свою чергу, сприяє глибшій когнітивній обробці інформації.

Відповідно до концепції мультимедійного навчання Дж. Гартлі, навчальне середовище, яке поєднує текст, звук, зображення, анімацію та інтерактивні елементи, створює умови для більш інтенсивного залучення учнів у навчальний процес. Це особливо актуально у старшій школі, зокрема для учнів 10 класу, які мають достатній рівень цифрової грамотності та здатність до самостійного опрацювання матеріалу [67].

Як зазначає А. Осін, мультимедіа є потужним дидактичним інструментом у контексті інформатизації освіти, оскільки забезпечує багатоканальність подання інформації, стимулює інтерес і підвищує якість засвоєння знань. Ми поділяємо думку науковця, що інтеграція мультимедійних технологій у навчальний процес дозволяє створити середовище, у якому учень стає активним учасником пізнавальної діяльності, а не пасивним споживачем інформації [35].

У наукових працях сучасних дослідників А. Айха, С. Ратра підкреслюється, що мультимедійне середовище забезпечує ефективну взаємодію між суб'єктами освітнього процесу та створює можливості для персоналізованого навчання [49]. Згідно з точкою зору авторів, мультимедійні платформи не лише підвищують мотивацію, але й сприяють формуванню таких ключових компетентностей, як самостійність, відповідальність та критичне мислення.

За результатами аналізу наукових праць ми можемо стверджувати, що мультимедійне середовище сприяє:

- підвищенню мотивації до навчання завдяки інтерактивності та емоційній залученості;
- активізації пізнавальної діяльності учнів через мультимодальне подання інформації;
- формуванню самостійності та цифрової грамотності, що відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства;

- створенню умов для індивідуалізації освітнього процесу, оскільки дає змогу адаптувати темп, зміст і форму навчання до потреб конкретного учня.

Таким чином, використання мультимедійних технологій у процесі формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу є ефективним засобом підвищення результативності навчання, розвитку мотивації та формування ключових компетентностей, необхідних для успішної комунікації у сучасному цифровому світі. Вони сприяють активізації пізнавальної діяльності, розвитку самостійності, підвищенню мотивації та створенню умов для інтеграції лексичних знань у практичне мовлення.

Науково-технічний прогрес істотно вплинув на характер освітніх процесів, стимулюючи впровадження **інформаційно-комунікаційних технологій** у практику навчання. Мультимедіа (від лат. *multi* – багато, *media* – способи, засоби) – це подання інформації у формі звуку, відео, графіки, фото та анімації, що дозволяє створити **багатоканальне сприйняття навчального матеріалу** [56, с. 35].

Дослідження американських педагогів на чолі з J. Hartley доводять, що **поєднання зорових і слухових каналів сприйняття** підвищує рівень розуміння й запам'ятовування навчального матеріалу у 2–3 рази порівняно з традиційним поданням тексту. Це пояснюється феноменом *синкретичного навчання* – одночасною активацією кількох сенсорних систем, що підсилює когнітивну обробку інформації.

Науковці С. Ніколаєва, Н. Морзе та С. Алексеєва у своїх працях підкреслюють, що використання мультимедійних технологій у процесі навчання англійської мови має комплексний дидактичний потенціал, оскільки реалізує низку важливих функцій, які сприяють ефективному засвоєнню лексичного матеріалу[33].

Інформаційна функція полягає у багатоканальному поданні навчального матеріалу через текст, зображення, звук, відеофрагменти, анімацію тощо. Такий формат дозволяє створити більш повне уявлення про нові лексичні одиниці,

активізуючи як зорові, так і слухові канали сприйняття, що значно підвищує рівень розуміння й запам'ятовування.

Мотиваційна функція полягає у створенні позитивного емоційного фону навчання. Завдяки використанню елементів гри, інтерактивних завдань, яскравих візуальних ефектів і динамічного контенту учні відчують зацікавленість у процесі вивчення нових слів. Для десятикласників, які мають розвинену потребу в самовираженні та соціальній активності, такий підхід є особливо ефективним, оскільки сприяє формуванню внутрішньої мотивації до навчання.

Комунікативна функція мультимедійних засобів забезпечує створення умов для активного мовленнєвого спілкування в автентичних або наближених до реальних ситуаціях. Використання відео, інтерактивних рольових ігор, онлайн-дискусій дає можливість учням практикувати нову лексику у природному контексті, розвиваючи навички усного мовлення та розуміння мовлення на слух.

Контрольно-корекційна функція реалізується завдяки можливостям мультимедійних платформ щодо автоматичного оцінювання, самоперевірки та зворотного зв'язку. Учні мають змогу одразу бачити результати виконання вправ, аналізувати свої помилки й отримувати рекомендації для їх виправлення, що сприяє формуванню навичок самоконтролю та рефлексії.

Розвивальна функція полягає у стимулюванні пізнавальної активності та розвитку вищих психічних процесів – критичного мислення, уваги, пам'яті, уяви та навичок самостійного пошуку інформації. Робота з мультимедійним контентом спонукає учнів до аналізу, порівняння, узагальнення, а також до самостійного добору навчальних матеріалів у цифровому середовищі.

Таким чином, ми з'ясували, що мультимедійні технології у процесі навчання англійської лексики є потужним інструментом підвищення ефективності освітнього процесу. Вони не лише забезпечують багатоканальне подання інформації, а й створюють сприятливі умови для розвитку мотивації, самостійності та комунікативної активності учнів. Завдяки інтерактивності, візуальній привабливості та можливості індивідуалізувати навчання

мультимедійні засоби сприяють більш глибокому засвоєнню лексичного матеріалу, формуванню стійких асоціацій і розвитку мовленнєвої компетентності старшокласників.

Використання мультимедійних технологій у процесі формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу є одним із найефективніших шляхів підвищення якості навчання, адже воно відповідає сучасним вимогам освіти, орієнтованої на компетентнісний, комунікативний і діяльнісний підходи. Як зазначає С. Ніколаєва, мультимедійні технології дозволяють реалізувати принцип педагогічної доцільності, оскільки вони посилюють ті аспекти навчального процесу, де традиційні методи демонструють обмежену ефективність – зокрема, у формуванні стійких лексичних асоціацій, активізації словника та розвитку навичок вживання нової лексики в контексті [34].

На думку Н. Морзе, мультимедіа сприяє створенню навчального середовища, у якому учні активно взаємодіють із навчальним матеріалом, що забезпечує глибше когнітивне опрацювання інформації. Особливо ефективним цей підхід є у старших класах, де учні вже володіють розвиненими когнітивними навичками та здатністю до самостійного навчання. Десятикласники мають сформовані базові компетентності у сфері цифрової грамотності, тому використання мультимедійних ресурсів – відео, інтерактивних вправ, анімацій, навчальних ігор – є природним продовженням їхнього освітнього досвіду [31].

Зокрема, платформи *Quizlet*, *Wordwall* та *LearningApps* дають змогу створювати електронні картки, тести, кросворди, вправи на співвіднесення зображення та слова, що полегшує засвоєння і повторення лексики. Наприклад, під час вивчення теми “*Environmental Problems*” учні можуть використовувати набір карток у **Quizlet** для тренування екологічних термінів (*pollution, recycling, renewable energy*), а потім застосовувати їх у грі «Match» або у тесті з миттєвим зворотним зв’язком.

Іншим ефективним інструментом є *Canva*, яка дозволяє учням створювати власні візуальні словники, комікси або інфографіки на основі нової лексики.

Наприклад, десятикласники можуть розробити постер “How to Save the Planet” із використанням вивчених слів і фраз, що сприяє розвитку продуктивних навичок, таких як письма та говоріння, через творчу діяльність.

Платформа *Genially* надає можливість створення інтерактивних презентацій, квестів або настільних ігор із лексичними завданнями, що особливо мотивує учнів до участі. А програма *Kahoot!* допомагає організувати миттєве опитування або вікторину з теми, перетворюючи контроль лексичних знань на ігровий формат, що сприяє зниженню рівня тривожності й підвищенню мотивації.

Завдяки *YouGlish* або *BBC Learning English* учні мають змогу почути нову лексику у справжніх комунікативних ситуаціях – фрагментах відео, подкастах або інтерв'ю. Це дозволяє їм не лише зрозуміти значення слова, але й засвоїти його правильну вимову, інтонацію та колокаційне вживання.

Крім того, мультимедійні додатки, такі як *Memrise* і *Duolingo*, реалізують принцип гейміфікації, що є надзвичайно важливим для підліткового віку. Учні отримують бали, відкривають нові рівні, змагаються з однокласниками, що створює елемент позитивного суперництва й підтримує інтерес до навчання.

Мультимедійні платформи також дозволяють учителю реалізовувати індивідуальний підхід до навчання. Наприклад, за допомогою *My English Lab* від Pearson або *Google Classroom* вчитель може відстежувати успішність кожного учня, надавати коментарі, планувати додаткові вправи та коригувати освітню траєкторію.

Крім того, мультимедійне середовище створює умови для реалізації принципу багатоканального сприйняття інформації. Як доводить А. Осін, поєднання зорових, слухових і моторних каналів сприйняття підвищує ефективність запам'ятовування навчального матеріалу. У контексті навчання лексики це означає, що учень не лише бачить і чує нове слово, але й може пов'язати його з певним образом, дією чи звуком, що робить процес засвоєння більш природним і стійким.

Використання мультимедійних інструментів також сприяє розвитку самостійності учнів. Згідно з дослідженнями А. Кузьменко, цифрові платформи дозволяють учням контролювати власний прогрес, аналізувати помилки та самостійно планувати навчальну діяльність. Автоматизований зворотний зв'язок, який реалізується на таких платформах, як Wayground або My English Lab, допомагає учням усвідомлювати свої сильні й слабкі сторони у засвоєнні лексики.

Таким чином, мультимедійні технології поєднують у собі навчальний, розвивальний та виховний потенціал, а й забезпечують реалізацію принципів комунікативності, інтерактивності та індивідуалізації навчання. Вони не лише полегшують процес засвоєння лексики, але й розвивають критичне мислення, креативність, цифрову грамотність і вміння працювати в команді. Як слушно зазначає О. Давидова, що інтеграція мультимедійних ресурсів у процес навчання іноземних мов відповідає сучасній освітній парадигмі, орієнтованій на формування всебічно компетентної, самостійної та мотивованої особистості [13]. У результаті учні не лише збагачують свій лексичний запас, а й формують навички ефективного використання мовних одиниць у реальних комунікативних ситуаціях, що є основою для подальшого вдосконалення іншомовної компетентності.

Відповідно до сучасних досліджень О. Давидова та С. Коломієць, оптимальна освітня платформа для навчання англійської мови повинна поєднувати такі характеристики:

- зрозумілий інтерфейс та інтуїтивно просту навігацію, що мінімізує когнітивне навантаження і дає змогу учням зосередитись на змісті, а не на способі використання інструменту;
- методично обґрунтований контент, який відповідає принципам поступовості, доступності та комунікативності;
- наявність мультимедійних компонентів – аудіо, відео, інтерактивних вправ, що залучають кілька каналів сприйняття;

- інтерактивність і зворотний зв'язок, тобто можливість взаємодії учнів між собою й із контентом у реальному часі;
- ефективний контроль навчальних результатів, включно з автоматизованим оцінюванням, самоперевіркою та рекомендаціями для вдосконалення;
- адаптивність до різних пристроїв (комп'ютерів, планшетів, смартфонів), що забезпечує мобільність навчання;
- можливість розширення контенту користувачами, що сприяє розвитку творчості та співпраці [13; 19].

Як наголошує О. Гоголь, освітні онлайн-платформи сьогодні не просто доповнюють традиційні методи викладання, а створюють нові умови для персоналізації навчання. Вони дозволяють реалізувати гнучкі стратегії викладання, передбачають диференціацію завдань і навіть використовують алгоритми штучного інтелекту для формування індивідуальних навчальних маршрутів [10, с. 68].

Онлайн-платформи для навчання англійської мови можна класифікувати за кількома ознаками.

1. За вартістю користування:

- *безкоштовні* (наприклад, *Wordwall*, *LearningApps*, *Kahoot!*), які надають широкий функціонал без оплати;
- *платні* (як-от *My English Lab*, *LingQ*, *BBC Learning English Premium*), що містять професійно розроблені курси;
- *freemium* — частково безкоштовні платформи, які пропонують базовий контент із можливістю розширення за підпискою (*Quizlet Plus*, *Canva Pro*).

2. За організацією навчального процесу:

- з фіксованим графіком занять (наприклад, *Coursera*, *FutureLearn*);
- з відкритим графіком або самотійним темпом навчання (*Duolingo*, *Memrise*);
- із менторською підтримкою або без неї (у *My English Lab* викладач може контролювати прогрес кожного учня).

3. За кількістю користувачів:

- *індивідуальні* платформи, що орієнтовані на персональне навчання (наприклад, *LinguaLeo*);
- *масові (MOOC)* – відкриті онлайн-курси, розраховані на велику аудиторію (*EdX, Udemy*).

4. За авторством контенту:

- *користувацькі* (створені спільнотою педагогів і користувачів, як-от *Wordwall*);
- *професійні* (розроблені освітніми компаніями, наприклад *Pearson* або *Cambridge University Press*).

5. За форматом:

- *LMS (Learning Management Systems)* – системи управління навчанням (*Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams*), які забезпечують організацію курсу, завдань і моніторинг успішності;
- *LXS (Learning Experience Systems)* — платформи, орієнтовані на досвід користувача (*TalentLMS, 360Learning*);
- мобільні додатки, які дозволяють навчатися у будь-якому місці (*Duolingo, Busuu*).

У контексті шкільного навчання найбільш ефективними є платформи комбінованого типу, що поєднують функції комунікації, організації навчання, інтерактивності та контролю. До таких ресурсів належать *Google Classroom, Zoom, My English Lab, Canva, Human*, які активно використовуються для змішаного та дистанційного навчання. Вони дозволяють учителю не лише структурувати навчальний матеріал, а й здійснювати поточний контроль, надавати зворотний зв'язок, залучати мультимедійні матеріали – відео, інтерактивні тести, інтерактивні презентації.

Як показують дослідження А. Айха, С. Ратра, та М. Уадуд, інтеграція таких платформ підвищує мотиваційний потенціал уроку, **розвиває** цифрову грамотність учнів і формує навички самоорганізації, що є важливими для сучасного освітнього середовища [49, 71].

Отже, критерії відбору освітніх платформ у процесі навчання англійської мови повинні враховувати не лише їх технічні характеристики, а передусім психолого-педагогічну доцільність, методичну ефективність та відповідність цілям формування англомовної лексичної компетентності.

Завдяки використанню сучасних мультимедійних інструментів учні отримують можливість опановувати англійську лексику в привабливому, динамічному форматі, а вчителі – створювати креативні цифрові ресурси, що поєднують навчання і творчість.

Як зазначає Н. Морзе, сучасний етап розвитку освіти характеризується активною інтеграцією цифрових і мультимедійних технологій у навчальний процес, що суттєво розширює дидактичний потенціал вивчення іноземних мов [32]. Особливої актуальності це набуває у контексті формування англомовної лексичної компетентності старшокласників, адже поєднання мультимедійних засобів і онлайн-платформ забезпечує багатоканальне сприйняття, інтерактивність і високу мотивацію до навчання.

Як наголошує Р. Майєр, мультимедійне навчання базується на принципі подвійного кодування інформації, тобто поєднання візуальних і слухових каналів сприйняття, що сприяє кращому запам'ятовуванню й осмисленню матеріалу [66]. У контексті навчання англійської лексики це дозволяє учням не лише засвоювати значення нових слів, а й асоціювати їх із конкретними зображеннями, ситуаціями або звуками, що формує стійкі лексичні зв'язки.

Однією з ключових переваг мультимедійних технологій є їхня доступність і гнучкість. Учні 10 класу, як представники «покоління Z», характеризуються високим рівнем цифрової грамотності та звичкою до інтерактивного навчального середовища. Вони можуть ефективно використовувати такі ресурси, як *Quizlet*, *BBC Learning English*, *Duolingo*, *British Council LearnEnglish*, *Memrise*, *Canva* чи *LearningApps*, що надають можливість самостійного опрацювання й повторення лексики у зручний час. Такі платформи створюють передумови для формування автономності та безперервності освіти, оскільки учні мають змогу будувати

індивідуальні навчальні траєкторії, повторювати матеріал у власному темпі та застосовувати вивчену лексику у практичних завданнях.

На думку Н. Колодійчук, мотиваційний аспект є ключовим чинником успішного засвоєння іноземної мови. Одним із найефективніших способів його реалізації є гейміфікація навчання [62]. Платформи, такі як *Duolingo*, *Wordwall*, *Kahoot!*, *Wayground* або *Memrise*, активно використовують ігрові елементи, бали, рівні, нагороди, рейтинги, що сприяє підтримці інтересу, зниженню тривожності та створенню позитивного емоційного фону під час навчання. Для учнів 10 класу така форма роботи є психологічно комфортною, адже поєднує змагальний і пізнавальний мотиви, формуючи внутрішню мотивацію до вивчення англійської лексики.

Інтерактивність мультимедійних засобів забезпечує активну участь учнів у процесі навчання, що, за словами С. Ніколаєвої, є основною умовою формування іншомовної комунікативної компетентності [34]. Завдяки поєднанню відео, аудіо, зображень і текстів створюється багатоканальне навчальне середовище, яке сприяє кращому розумінню значення слова у контексті. Наприклад, використання відеофрагментів із YouTube або коротких подкастів із подальшими інтерактивними вправами (на платформах *Edpuzzle*, *LyricsTraining*, *ESL Video*) дає змогу учням одночасно сприймати лексику на слух, бачити її в контексті та практикувати вживання в мовленні.

Застосування мультимедійних технологій також відкриває широкі можливості для персоналізації навчання. Адаптивні алгоритми платформ, зокрема *My English Lab*, *Quizlet*, *Wordwall* чи *LearningApps*, автоматично підлаштовують завдання до рівня знань учня, пропонують повторення складних слів і формують індивідуальні звіти про успішність. Це забезпечує гнучкість, зворотний зв'язок і стимулює самоорганізацію учнів.

Окремої уваги заслуговує роль учителя, який, за визначенням Н. Морзе, трансформується із «джерела знань» у фасилітатора навчання, тобто наставника, що організовує, координує та підтримує самотійність учнів [32]. Використання платформ *Google Classroom*, *Microsoft Teams* або *My English Lab* дозволяє

педагогу відстежувати успішність кожного учня, аналізувати типові помилки, надавати індивідуальні рекомендації та підтримувати мотивацію протягом усього процесу вивчення.

Отже, мультимедійні технології створюють умови для ефективного формування англомовної лексичної компетентності старшокласників, забезпечуючи поєднання навчального, розвивального й виховного потенціалу. Вони сприяють реалізації комунікативного підходу, розвитку самостійності, формуванню критичного мислення та підготовці учнів до участі в реальному іншомовному спілкуванні в умовах сучасного цифрового суспільства.

Висновки до 1 розділу

Отже, у цьому розділі ми визначили, що лексична компетентність є невід'ємною складовою комунікативної компетентності, яка забезпечує мовцеві можливість точно й адекватно виражати свої думки, наміри та емоції у різних ситуаціях спілкування. Вона базується на взаємодії мовних знань, навичок оперування лексичними одиницями та здатності до їх усвідомленого й контекстуально доцільного використання. На формування лексичної компетентності впливає низка чинників, зокрема рівень мовної підготовки учнів, їх мотивація, особливості мислення, організація навчального процесу, дидактичні засоби, типи завдань, методи викладання, а також роль викладача як фасилітатора навчання.

Визначено, що розвиток лексичних навичок пов'язаний із когнітивною активністю учнів, їх умінням встановлювати асоціації, аналізувати контекст і функціональне значення слів. Особливу роль відіграє мотиваційний компонент, що активізує лексичне навчання та сприяє глибшому засвоєнню лексичних одиниць у процесі мовленнєвої діяльності. Важливо також враховувати вікові та індивідуальні психолого-педагогічні характеристики учнів старших класів, що дозволяє вибудовувати ефективну траєкторію навчання.

Обґрунтовано, що необхідно впроваджувати інтерактивні та мультимедійні технології, які створюють умови для персоналізованого, візуально й аудіально насиченого навчального середовища, стимулюючи учнів до активної участі в мовленнєвій взаємодії. Такий підхід сприяє розвитку не лише лексичних, а й загально комунікативних навичок, що є необхідними для ефективної міжкультурної комунікації у реальних та віртуальних контекстах.

РОЗДІЛ 2

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

2.1. Адаптація навчальних матеріалів для використання на платформі *Canva*

Сучасна освіта дедалі більше орієнтується на інтеграцію цифрових технологій у навчальний процес, що відповідає тенденціям розвитку інформаційного суспільства та вимогам нової української школи. Одним із найефективніших цифрових інструментів, що поєднує в собі функції дизайну, комунікації та творчості, є платформа *Canva*. Вона надає користувачам можливість створювати візуально привабливі, структуровані та педагогічно доцільні навчальні матеріали, які сприяють підвищенню мотивації, розвитку лексичної компетентності та комунікативних умінь.

Як зазначають М. Козак та Л. Морзе, ефективне використання мультимедійних інструментів у навчанні іноземної мови забезпечує поєднання когнітивного, емоційного та діяльнісного компонентів навчання [17, 32]. Це особливо важливо в контексті засвоєння лексики, оскільки саме через поєднання зорових, слухових і практичних каналів відбувається глибше закріплення мовних одиниць у пам'яті учнів.

Етапи адаптації навчальних матеріалів у *Canva*

1. Аналіз цілей і змісту навчання

На першому етапі педагог визначає цілі уроку та лексичні одиниці, які підлягають засвоєнню. Важливо забезпечити відповідність між навчальним змістом і візуальною формою матеріалу. Наприклад, під час підготовки теми "*Environmental Protection*" доцільно виокремити ключові поняття (*pollution, recycling, renewable energy, conservation*) і представити їх у вигляді інфографіки, яка ілюструє взаємозв'язки між явищами. Така форма подачі активізує когнітивні процеси та полегшує семантичне осмислення лексики.

2. Вибір контенту для адаптації

На цьому етапі здійснюється підбір автентичних матеріалів – текстів, зображень, фрагментів відео, аудіо або статистичних даних. Їхня адаптація передбачає збереження змістової автентичності, але спрощення лексико-граматичної структури для забезпечення доступності. *Canva* дає змогу використовувати відкриту бібліотеку ілюстрацій, фотогр

афій та відео, що дозволяє зробити матеріал яскравим і сучасним. Наприклад, уривок з новинної статті про *climate change* може бути адаптований у вигляді короткого візуального огляду “Eco Facts” з ключовими словами, іконками та короткими поясненнями.

3. Візуалізація інформації

Як стверджує Р. Майєр, «візуалізація є одним із ключових принципів мультимедійного навчання», оскільки поєднання тексту та зображення зменшує когнітивне навантаження та сприяє глибшому розумінню навчального матеріалу [64, с. 195]. Використання мультимедійних інструментів, зокрема *Canva*, дозволяє створювати різноманітні візуальні об’єкти: плакати, інфографіки, комікси, навчальні карти, лексичні таблиці, цифрові флеш-карти, інтерактивні презентації. Такі засоби ефективно підтримують процес формування англomовних лексичних навичок, оскільки поєднують вербальну інформацію з графічними образами та дозволяють учням одночасно бачити, слухати й активно працювати з лексичним матеріалом.

Наприклад, учитель може створити *Lexical Poster* із ключовими словами теми “Travel and Tourism”, розмістивши поруч фотографії визначних місць, короткі описи та фонетичні підказки. Такі матеріали допомагають учням асоціювати слова з конкретними образами, що сприяє довготривалому запам’ятовуванню.

4. Інтерактивність і спільна діяльність

Canva підтримує функцію спільного редагування, що відкриває широкі можливості для групової роботи. Учні можуть працювати над спільними презентаціями, створювати постери на тему “*Healthy Lifestyle*”, “*Global Issues*”

або “*My Future Profession*”, коментувати ідеї однокласників і вдосконалювати власні матеріали. Така діяльність сприяє розвитку комунікативної, соціальної та цифрової компетентностей, а також підвищує мотивацію завдяки залученню учнів до процесу створення навчального контенту.

5. Інтеграція з іншими освітніми платформами

Однією з вагомих переваг *Canva* є її інтеграція з іншими освітніми ресурсами – *Google Classroom*, *Padlet*, *Quizlet*, *Wordwall*, *LearningApps* тощо. Завдяки цьому вчитель може комбінувати візуальні матеріали *Canva* з інтерактивними вправами, тестами або відеоуроками. Наприклад, після демонстрації лексичного плаката в *Canva* учні можуть перейти до вправи на *Wordwall* для закріплення вивчених слів або виконати тест у *Google Forms*. Такий підхід забезпечує комплексне формування лексичної компетентності – від презентації нової лексики до її активного використання у мовленні.

Ми виділили такі функції *Canva* у процесі адаптації навчальних матеріалів:

1. Мотиваційна функція. *Canva* дозволяє створювати яскраві, сучасні та креативні матеріали, що приваблюють учнів і стимулюють інтерес до навчання. Позитивне емоційне сприйняття є необхідною умовою успішного засвоєння лексики.

2. Когнітивна функція. Візуально-словесне поєднання забезпечує подвійне кодування інформації, завдяки чому нова лексика краще запам'ятовується й швидше актуалізується у мовленні.

3. Комунікативна функція. Платформа сприяє розвитку мовленнєвої активності через створення автентичних ситуацій спілкування: учні можуть презентувати свої роботи, обговорювати проєкти, висловлювати власні думки англійською мовою.

4. Контрольно-корекційна функція. *Canva* надає можливість швидкого редагування та перегляду створених матеріалів, що дозволяє вчителю й учням аналізувати допущені помилки та вдосконалювати зміст.

5. Розвивальна функція. Робота з платформою сприяє розвитку критичного мислення, креативності, самостійності та відповідальності, що є важливими складниками компетентнісного підходу.

Таблиця 2.2

Приклади типів навчальних матеріалів, адаптованих у Canva

Вид матеріалу	Мета використання	Приклад реалізації
Інфографіка	Візуалізація лексичних тем	“Food Pyramid” – інфографіка з назвами продуктів і корисними звичками
Плакат	Презентація нових лексичних одиниць	“Travel Vocabulary Poster” з ілюстраціями та прикладами вживання
Презентація	Узагальнення лексики теми	“Environmental Problems” – коротка презентація з ключовими словами та фото
Комікс	Формування мовленнєвих навичок	“At the Airport” – діалогічна ситуація з візуальним контекстом
Картки (Flashcards)	Закріплення лексики	“Irregular Verbs” – інтерактивні картки із зображеннями та перекладом
Вікторина	Перевірка засвоєного матеріалу	“Guess the Word” – гра у форматі запитань і відповідей із візуальними підказками

Таким чином, використання платформи *Canva* для адаптації навчальних матеріалів відкриває нові можливості для підвищення ефективності навчального процесу. Вона сприяє інтеграції традиційних і цифрових методів навчання, формуванню лексичної компетентності через візуально-комунікативні засоби, а також створює умови для реалізації принципів індивідуалізації, інтерактивності та креативності в іншомовній освіті.

2.2. *Canva* як мультимедійний інструмент для розвитку англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу.

Сучасні тенденції розвитку іншомовної освіти характеризуються активним упровадженням цифрових технологій, які забезпечують інтерактивність, візуалізацію та індивідуалізацію навчання. Одним із найефективніших мультимедійних інструментів для формування англомовної лексичної компетентності старшокласників є платформа *Canva*, що поєднує елементи дизайну, творчості та навчальної взаємодії.

Як зазначає Н. Морзе, використання цифрових інструментів у навчанні іноземних мов сприяє розвитку критичного мислення, формуванню комунікативних умінь і підвищенню мотивації учнів, оскільки дозволяє їм працювати з інформацією в інтерактивному форматі [32]. *Canva*, як універсальна онлайн-платформа, дає змогу візуалізувати лексичний матеріал, поєднуючи текст, зображення, аудіо та відео – що відповідає принципам мультимодального навчання.

Застосування *Canva* у процесі вивчення англійської лексики дозволяє створювати різноманітні види вправ, які відповідають усім етапам уроку – від мотивації до контролю та самостійної роботи. Нижче подано характеристику основних типів вправ, які сприяють розвитку лексичної компетентності учнів 10 класу.

1. Етап мотивації та актуалізації опорних знань (Warm-up)

На початковому етапі уроку доцільно використовувати вправи, спрямовані на емоційне залучення учнів і пробудження їхнього інтересу до теми. За допомогою *Canva* можна створити яскраві інтерактивні постери, хмари слів (*Word Cloud*) або колажі, які стимулюють учнів до асоціативного мислення. Наприклад, викладач демонструє слайд із набором зображень, а учні визначають тему уроку чи ключові слова. Такі завдання сприяють активізації вже наявних лексичних знань і формують пізнавальну мотивацію.

2. Етап введення нової лексики (Presentation)

На цьому етапі важливо забезпечити учням зрозуміле і наочне пояснення нових слів. *Canva* дає можливість створювати інтерактивні флеш-картки, лексичні постери та відео-глосарії, у яких подано слово, зображення, транскрипцію, переклад та приклад уживання.

Наприклад, під час вивчення теми “Sports and Healthy Lifestyle” учитель може підготувати презентацію з візуальними ілюстраціями до слів *athlete*, *training*, *competition*, *fitness*, *endurance*, *nutrition*. Кожне слово супроводжується картинкою, транскрипцією та прикладом речення:

- *Athlete* – [ˈæθli:t] – спортсмен – *The athlete trained hard for the marathon.*
- *Endurance* – [ɪnˈdjʊərəns] – витривалість – *Running long distances requires a lot of endurance.*

Таке поєднання візуальних матеріалів і контекстних прикладів допомагає учням швидше засвоювати лексику та запам’ятовувати правильне вживання слів у мовленні.

3. Етап засвоєння лексичних знань і формування навичок (Practice)

Після ознайомлення з новими словами доцільно перейти до тренування їхнього впізнавання й відтворення. Для цього *Canva* пропонує зручні шаблони для створення тестових завдань, вправ на відповідність (Match the definition), “Fill in the gaps” або “Odd one out”.

Такі вправи допомагають закріпити семантичні зв’язки між словом і його значенням, а також сприяють розвитку навичок класифікації й аналізу. Учні можуть виконувати завдання індивідуально або в парах, а вчитель має змогу миттєво перевірити результати через спільний доступ до матеріалу.

4. Етап поглибленого закріплення лексики (Consolidation)

На цьому етапі учні опановують використання лексики у складніших контекстах. Ефективними є вправи на створення міні-діалогів, тематичних постерів (Lexical Collage) або завершення історії (Story Completion). Наприклад, учням пропонується створити коротку історію про “A Day without Plastic”, використовуючи задані слова. Такі завдання розвивають продуктивні мовленнєві

вміння, стимулюють творчість і закріплюють лексику в комунікативно значущих ситуаціях.

5. Етап активізації лексики (Production)

Цей етап спрямований на формування вміння застосовувати нову лексику у власних висловлюваннях. *Canva* пропонує інструменти для створення коміксів, цифрових історій, інфографік або презентацій, де учні використовують засвоєну лексику у творчій формі. Наприклад, створення інфографіки “How to protect nature” дозволяє інтегрувати лексику з теми в реальний контекст, розвиваючи навички письма та усного мовлення. Як зазначає В. Ліхошерстова, творчі завдання в умовах позитивної навчальної атмосфери підсилюють мотивацію та сприяють глибшому засвоєнню мовного матеріалу [26, с. 452].

6. Етап продовження роботи з лексикою (Extension)

Важливо, щоб учні мали змогу повертатися до опрацьованої лексики й розширювати її обсяг. *Canva* дозволяє створювати ментальні карти (Mind Maps), порівняльні таблиці (Cultural comparison) або проектні інфографіки, що відображають міжтематичні зв'язки.

Наприклад, учні можуть створити постер “Green Lifestyle in Ukraine and the UK”, порівнюючи лексичні одиниці обох культур. Це сприяє формуванню міжкультурної компетентності та розширенню словникового запасу.

7. Етап перевірки засвоєння лексики (Assessment)

Canva можна використовувати і для контролю знань. Учитель створює лексичні вікторини (Word Quiz), кросворди (Crossword) або Bingo-карти, які перевіряють знання нових слів у цікавій ігровій формі. Такий підхід відповідає принципам формувального оцінювання, адже забезпечує зворотний зв'язок та дає учням можливість усвідомити власні досягнення.

8. Домашнє завдання (Homework)

Для закріплення знань учні можуть використовувати *Canva* поза межами класу, створюючи цифрові лексичні постери, персональні словники (Vocabulary journals) або міні-презентації за вивченою темою. Це сприяє розвитку автономності та навичок самостійної роботи. Наприклад, завдання «Створи

постер із 10 новими словами та прикладами речень» дозволяє учневі систематизувати матеріал у зручному форматі.

Таким чином, платформа *Canva* виступає не лише засобом візуалізації лексики, а й інструментом формування мовленнєвої, когнітивної та творчої активності учнів. Завдяки гнучкості її використання на всіх етапах уроку, викладач отримує можливість поєднати традиційні й інноваційні методи навчання, а учні – інтерактивно й творчо опановувати англomовну лексику. Це відповідає сучасним підходам до формування іншомовної компетентності, де акцент робиться на інтерактивності, мультимодальності та автономності навчання.

Продовжуючи розгляд особливостей формування англomовної лексичної компетентності, варто спиратися на наукові підходи, сформульовані у працях О. Бігич та Н. Бориско, які підкреслюють, що опанування лексики є багаторівневим процесом, що охоплює семантизацію, автоматизацію та подальшу активізацію лексичних одиниць у різних видах мовленнєвої діяльності. Дослідниці наголошують, що розвиток лексичних навичок відбувається не лише через роботу з окремими словами, а й через їх цілісне функціонування у ситуаціях усного та письмового спілкування, а також у процесі рецептивних видів діяльності, таких як читання та аудіювання [5, с. 115].

У науковій традиції виокремлюють кілька підходів до введення нової лексики, серед яких інтуїтивний, свідомо-зіставний, функціональний та інтенсивний. Згідно з О. Бігич і Н. Бориско у праці «Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика», інтуїтивний підхід передбачає формування зв'язку «слово – значення» без опори на рідну мову, що досягається за рахунок повторення, імітації та моделювання ситуацій, наближених до природного спілкування. Натомість свідомо-зіставний підхід орієнтований на пояснення значення та форми нових одиниць, використання рідної мови та тренування через некомунікативні вправи [5, с. 116].

Особливої уваги, на думку авторок, заслуговує функціональний підхід, у межах якого учні опановують нові слова через контекст та усвідомлення їхнього

комунікативного призначення. Автоматизація відбувається шляхом самостійного добору лексики та її комбінування у власних висловлюваннях, що відповідає принципам комунікативності та цілісного формування мовної компетентності. Саме цей підхід, як зазначають О. Бігич і Н. Бориско, забезпечує найбільш ефективне та природне включення нових лексичних одиниць у мовлення учнів, хоча окремі елементи інших підходів також можуть бути результативно інтегровані в навчальний процес [5, с. 116].

Початковий етап роботи над лексикою – ознайомлення з новими словами – передбачає не лише семантизацію, а й створення умов для усвідомлення лексичної системи іноземної мови [79]. Перше сприйняття слова має визначальний вплив на подальше формування навички, тому важливо забезпечити точну та чітку подачу лексичних одиниць. Семантизація може здійснюватися через пояснення, ситуативні приклади, контекст, слухання або читання, а також через залучення учнів до активного пошуку значення.

У цьому контексті можливості *Canva* значно розширюють арсенал дидактичних інструментів учителя. Платформа дає змогу організувати як первинне ознайомлення зі словами (через візуальні колажі, інтерактивні карти понять, міні-презентації), так і подальше формування та автоматизацію лексичної навички (створення вправ на співвіднесення, класифікацію, контекстуалізацію). Завдяки мультимодальності *Canva* підтримує різні канали сприймання, що допомагає зробити перше знайомство з лексемами насиченим образами, контекстами та прикладами.

Більше того, адаптація підходів, описаних О. Бігич та Н. Бориско, у середовищі *Canva* дозволяє модернізувати традиційні методи навчання. Наприклад, функціональний підхід реалізується через створення завдань, у яких учні самостійно добирають і комбінують нову лексику у власних цифрових продуктах. Це можуть бути плакати, інтерактивні комікси, сторінки журналів чи короткі відео, створені у *Canva*. Такі види роботи не лише сприяють глибшому осмисленню значення та уживання слів, а й забезпечують мотивацію,

індивідуалізацію та активну мовленнєву діяльність, що повністю узгоджується з концепцією комунікативно орієнтованого навчання [5, с. 120].

Отже, узагальнюючи аналіз праць методистів і можливості сучасних мультимедійних платформ, можна стверджувати, що *Canva* органічно інтегрується в систему навчання лексики, дозволяючи поєднати різні підходи до введення та автоматизації лексичних одиниць. Вона стає інструментом, який не лише підтримує візуалізацію й роз'яснення значень, але й сприяє комунікативній активності, творчості та розвитку автономності учнів – ключових складових сучасної іншомовної освіти.

2.3. Комплекс вправ та завдань із використанням *Canva* для навчання англійської лексики.

У сучасній методиці навчання лексики, спираючись на підходи, окреслені у працях О. Бігич, Н. Бориско, С. Ніколаєвої, підкреслюється, що ефективне формування лексичної компетентності передбачає систематичне та поетапне виконання вправ різного типу – від відтворювальних до творчих. Науковці наголошують, що засвоєння лексичних одиниць як компонентів мовної системи можливе лише за умови їх багаторазового використання в різних видах діяльності, що забезпечує взаємопов'язане формування лексичних знань, навичок та умінь.

З огляду на це, у методичній літературі традиційно розрізняють некомунікативні, умовно-комунікативні та комунікативні вправи, що пропонують різні рівні опори на зразок і різний ступінь самостійності учня. Некомунікативні вправи орієнтовані насамперед на формування знань про форму, значення та словотвірні характеристики лексичних одиниць. До таких вправ відносять повторення слів за вчителем або диктором, виконання дій зі словом із подальшим формулюванням правила, визначення афіксів та орфограм, групування слів за словотвірними моделями. Подібні завдання сприяють

формуванню початкової орієнтовної основи дії – перцептивного та графічного образу слова, необхідного для подальшої автоматизації.

Подальшим етапом виступає робота з лексичною семантикою та сполучуваністю, яка, за висновками А. Осіна, включає засвоєння значень, конотацій та можливих контекстів уживання [36]. У цьому контексті особливо ефективними є вправи на добір видових понять до родового, відбір лексики за заданою тематикою, поєднання слова з дефініцією, встановлення синонімічних та антонімічних відповідників. Поступове розширення знань про словотвірні моделі та семантичні зв'язки сприяє формуванню так званого потенційного словника – здатності учня самотійно здогадуватися про значення незнайомої лексеми на основі внутрішньомовних, міжмовних чи позамовних підказок.

Важливе місце займає формування рецептивних лексичних навичок, яке починається з ознайомлення зі словом у тексті, співвіднесення його графічного й звукового образів, визначення словникової форми та значення в контексті. На цьому етапі застосовують вправи на читання вголос, заповнення пропусків у тексті, пошук лексики за тематичними параметрами, прогнозування змісту на основі ключових слів.

Репродуктивні навички формуються шляхом виконання вправ, що передбачають імітацію, підстановку, завершення та розширення зразка мовлення. Такі завдання забезпечують поступовий перехід від відтворення із зразком до самотійного породження висловлювань із використанням засвоєних лексичних одиниць. Кінцевим етапом є створення понадфразових єдностей – діалогів, монологів та мінітекстів, що свідчить про вихід навички на рівень комунікативного застосування.

У контексті використання цифрових інструментів, зокрема платформи *Canva*, зазначені види вправ набувають нового формату та розширюють можливості інтерактивної організації навчання. Завдяки гнучкому поєднанню візуальних, аудіальних та текстових елементів *Canva* дозволяє реалізувати всі типи вправ, описаних провідними методистами, але у мультимедійному середовищі, що підвищує мотивацію та забезпечує багатоканальну подачу

інформації. Некомунікативні вправи можуть бути представлені у вигляді інтерактивних таблиць, лексичних карток (*flashcards*), морфологічних схем чи візуальних класифікацій. Семантичні та словотвірні завдання легко трансформуються у цифрові ментальні карти (*mind maps*), лексичні діаграми чи вправи на заповнення пропусків (*drag-and-drop*).

Умовно-комунікативні вправи, що передбачають комбінування лексики, заповнення пропусків, створення коротких висловлювань за моделлю, можуть бути реалізовані через шаблони діалогів, слайди зі сценаріями ситуацій, інтерактивні комікси чи вправи на добір відповідників. Комунікативні вправи – діалоги, монологи, презентації, мініпроекти – набувають форми творчих продуктів: відеослайдів, постерів, сторінок журналу чи цифрових історій (*digital stories*), що створюються учнями у *Canva*.

Таким чином, комплекс вправ із використанням *Canva*, побудований на методичних принципах, сформульованих О. Бігич, Н. Бориско, С. Ніколаєвою та іншими науковцями, дозволяє повністю зберегти логіку традиційної системи формування лексичної компетентності, але водночас доповнити її мультимедійними інструментами, що роблять процес навчання більш інтерактивним, динамічним і наближеним до потреб сучасного учня.

Спираючись на етапи роботи з лексичним матеріалом, окреслені у підпункті 2.3, а також на класифікацію типів вправ для формування англомовної лексичної компетентності в учнів старшої школи, пропонуємо комплекс вправ, розроблених за допомогою платформи **Canva**, для теми “*Sport*” для учнів 10 класу.

Запропонований комплекс вправ охоплює всі ключові етапи уроку, від мотиваційного етапу (*warm up*) до домашнього завдання, і передбачає поетапний перехід від ознайомлення з новими одиницями до їх активного використання в усному та писемному мовленні. Вправи побудовані за принципом поступового ускладнення: від рецептивного опрацювання лексичних одиниць (розпізнавання, співвіднесення «слово – зображення», первинне семантичне осмислення) до продуктивних видів мовленнєвої діяльності, де учні демонструють уміння

комбінувати, трансформувати й творчо застосовувати вивчену лексику. Використання *Canva* дало змогу представити лексичний матеріал у різних мультимедійних форматах (інтерактивні флеш-карти, цифрові постери, вікторини, презентації, шаблони для індивідуальної, парної та групової роботи), що створює сприятливі умови для варіативності й диференціації навчальних завдань.

Комплекс вправ із використанням платформи *Canva* для навчання англійської лексики на тему “Sport” (10 клас)

1. Етап мотивації та актуалізації опорних знань (Warm-up)

На початковому етапі важливо створити позитивну мотивацію та активізувати попередні знання учнів. Використання візуальних інструментів *Canva* допомагає швидко залучити увагу, викликати зацікавленість і налаштувати клас на подальшу роботу з темою «Sport».

Вправа 1. «Sports Brainstorm Map» (інтерактивна ментальна карта)

Учитель демонструє створену в *Canva* ментальну карту із загальною тематичною ілюстрацією «Sports». Учні у режимі реального часу пропонують слова, які асоціюються зі спортом (*football, referee, teamwork, victory, equipment*). Учитель додає їх у відповідні гілки (*team sports, individual sports, extreme sports*) (Див. Рис. 2.1.).

Вправа розроблена для того, щоб актуалізувати попередні знання та створити емоційний вступ до теми.

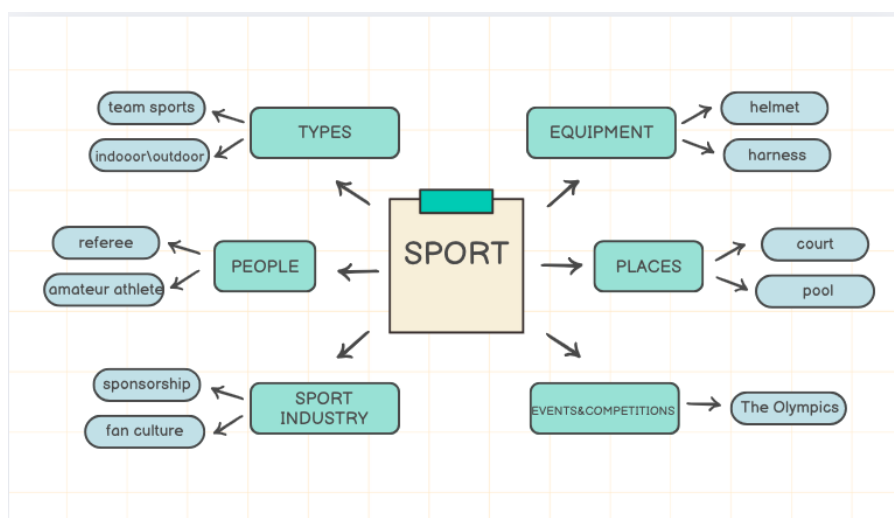

Рисунок 2.1. Ментальна карта слів

Таким чином учні пригадують знайомі слова та формують початкове лексичне поле теми, що підвищує готовність до подальшого опрацювання нової лексики.

Вправа 2. «Guess the Sport» (інтерактивні флеш-карти)

Учитель демонструє набір Canva-карток із зображеннями видів спорту, при цьому назви приховано. Учні здогадуються, що зображено, та називають спорт англійською (Див. Рис. 2.2.).

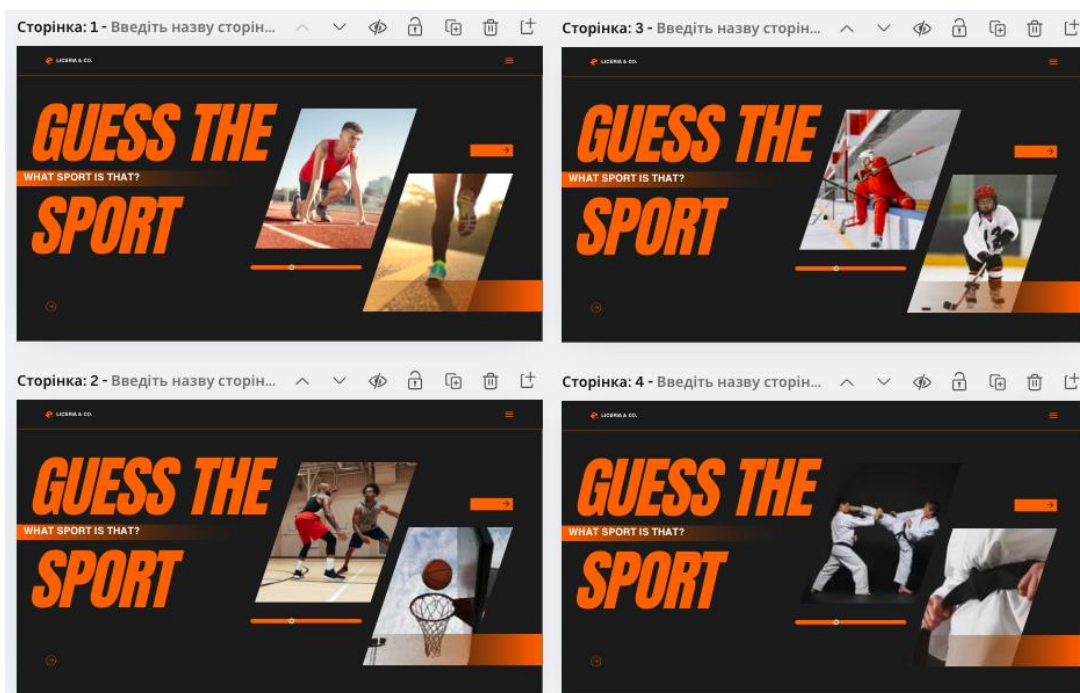

Рис. 2.2. Інтерактивні флеш-карти

Вправа розроблена для того, щоб активізувати наявний словник та підготувати до введення нових слів.

2. Етап введення нової лексики (Presentation)

На цьому етапі учні отримують нові лексичні одиниці з теми «Sport». Важливо забезпечити поєднання візуального, текстового та аудіального матеріалу, що робить семантизацію нової лексики ефективнішою.

Вправа 3. «Sport Vocabulary Poster» (цифровий лексичний постер)

Учитель демонструє постер, де подано нові слова: *champions, district, grass matches, tournament, athlete, endurance, equipment, sports facilities*. Кожна одиниця супроводжується зображенням, коротким визначенням та прикладом (Див. Рис. 2.3.).

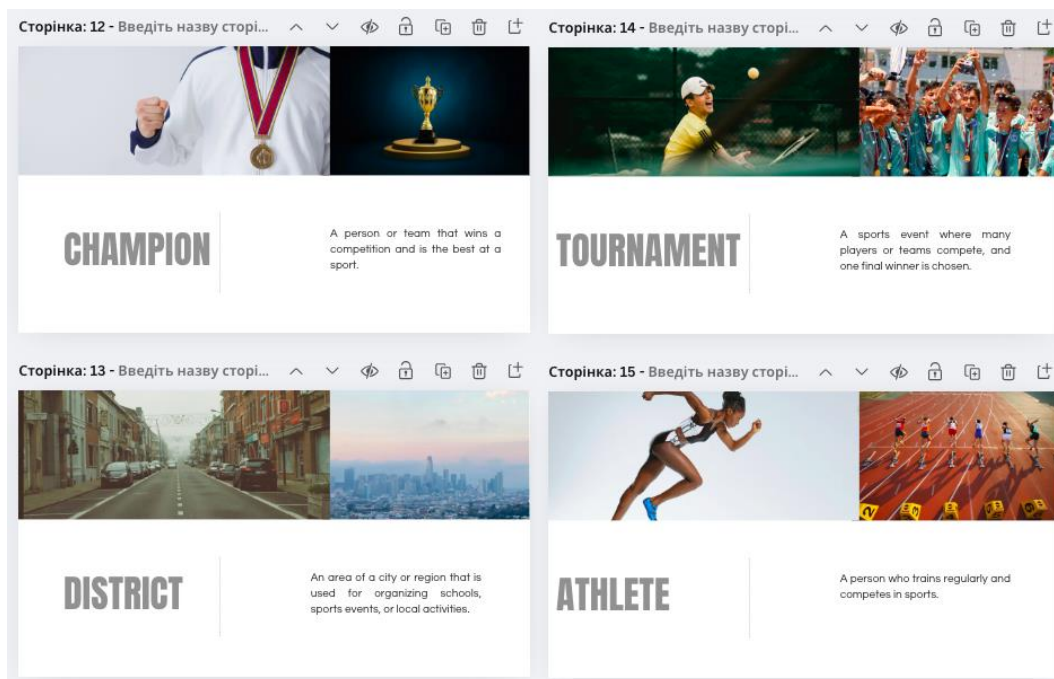

Рис. 2.3. Цифровий лексичний постер

Після роботи з презентацією учні виконують короткий підготовчий тест: заповнюють пропуски у реченнях, обираючи слова зі списку (Див. Рис. 2.4.).

Рис. 2.4. Вправа на заповнення пропусків

Вправа розроблена для того, щоб забезпечити семантизацію нової лексики. Таким чином учні засвоюють базові значення нових слів і бачать їх у типових контекстах.

Вправа 4. «Video Vocabulary Board» (презентація з відеофрагментами)

У Canva створюється інтерактивна слайдова презентація, де на кожному слайді розміщено короткий відеофрагмент про певний вид спорту (наприклад,

rules of basketball, basics of swimming, training routine in athletics). Поруч подається ключова лексика з визначеннями та ілюстраціями. Після перегляду учні проходять інтегрований квіз (*multiple choice, matching*), що перевіряє розуміння матеріалу (Див. Рис. 2.5.).

Рис. 2.5. Презентація з відеофрагментами

Дана вправа поєднує візуальне й аудіальне сприйняття нової лексики, таким чином дозволяє підвищити рівень розуміння через мультимодальність. Таким чином учні краще засвоюють лексику завдяки взаємодії з реалістичними відеоситуаціями та негайному закріпленню через тестові завдання.

3. Етап формування лексичних знань (Practice)

Після первинного ознайомлення важливо забезпечити багаторазову практику нової лексики в умовах контрольованої діяльності. Canva дозволяє створювати інтерактивні вправи, які сприяють закріпленню асоціативних та смислових зв'язків.

Вправа 5. «Match the Word and Picture» (інтерактивне співвіднесення)

Учні працюють із Canva-шаблоном: потрібно перетягнути слово до відповідного визначення. Вправа дозволяє формувати міцні асоціації «слово – значення» через візуальне мислення (Див. Рис. 2.6.).

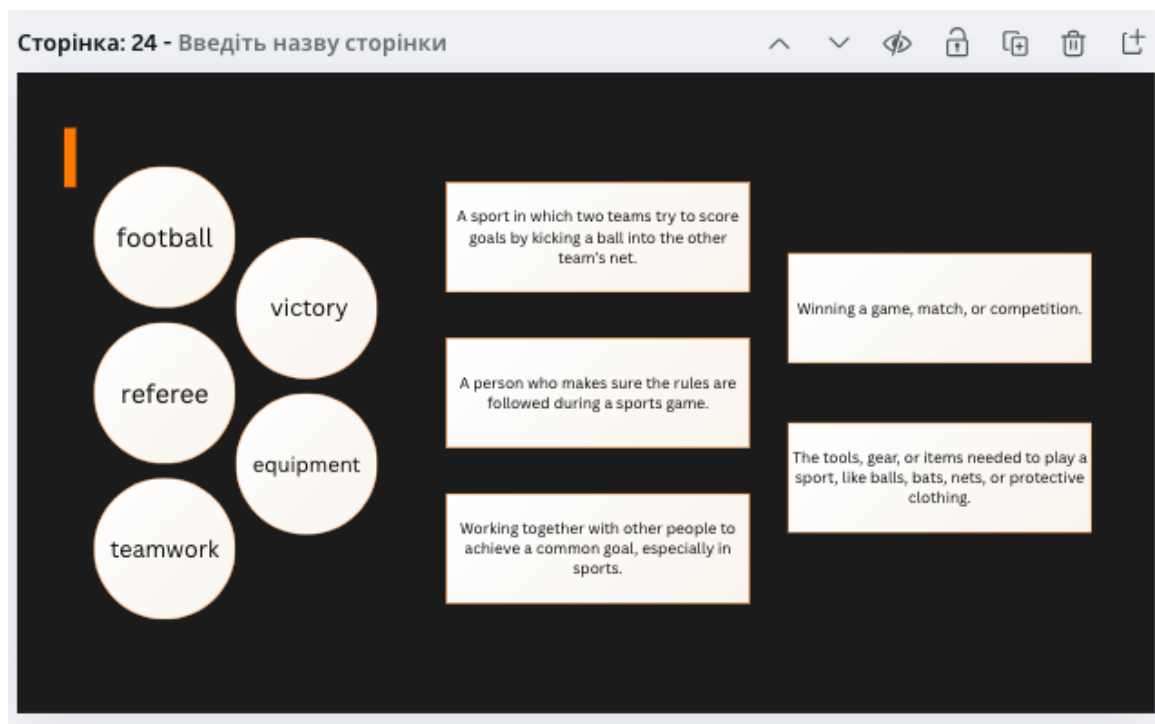

Рис. 2.6. Інтерактивне співвіднесення

Учні тренують швидкість розпізнавання лексики та переводять пасивне знання у активне.

Вправа 6. «Fill in the Gaps» (заповнення пропусків у реченнях)

На слайдах Canva подано речення з пропусками, наприклад:

Athletes need strong _____ to compete successfully.

Учні обирають слова з підготовленого банку (*endurance, equipment, skills* тощо) та вписують їх у пропуски. Метою вправи є навчити використовувати нову лексику в простих контекстах і зрозуміти її функціональне призначення.

Учні починають застосовувати лексику у реченнях, що закладає основу для комунікативних навичок (Див. Рис. 2.7.).

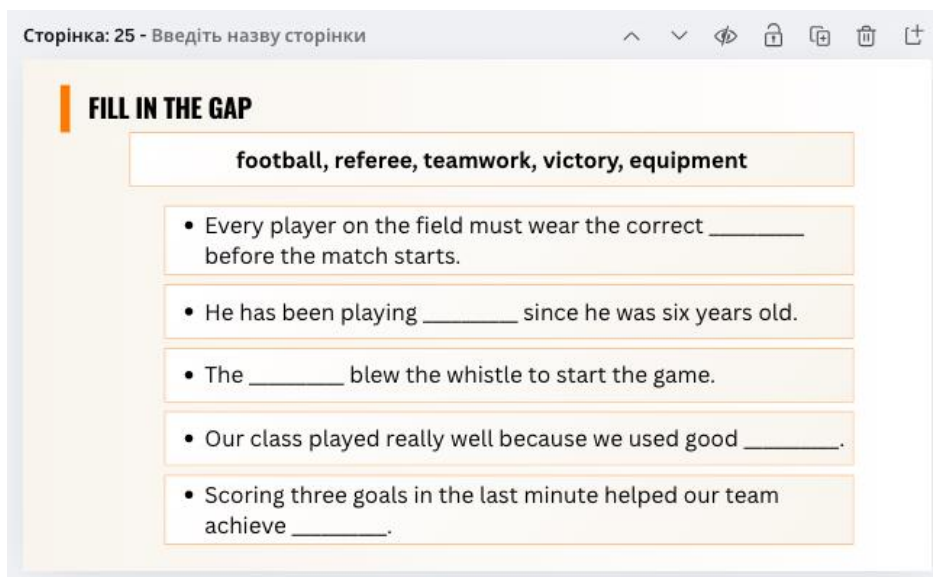

Рис. 2.7. Заповнення пропусків у реченнях

Вправа 7. «Synonym & Definition Circles» (лого-графічні вправи)

У Canva створено набір кіл, у яких подано: слово – визначення – синонім. Учні мають правильно з'єднати три елементи між собою (наприклад: athlete – a person who competes in sports – sportsman). Метою вправи є поглибити розуміння семантичних і смислових зв'язків між словами.

Учні краще розуміють структуру лексичного значення, а також удосконалюють навички роботи з визначеннями (Див. Рис. 2.7.).

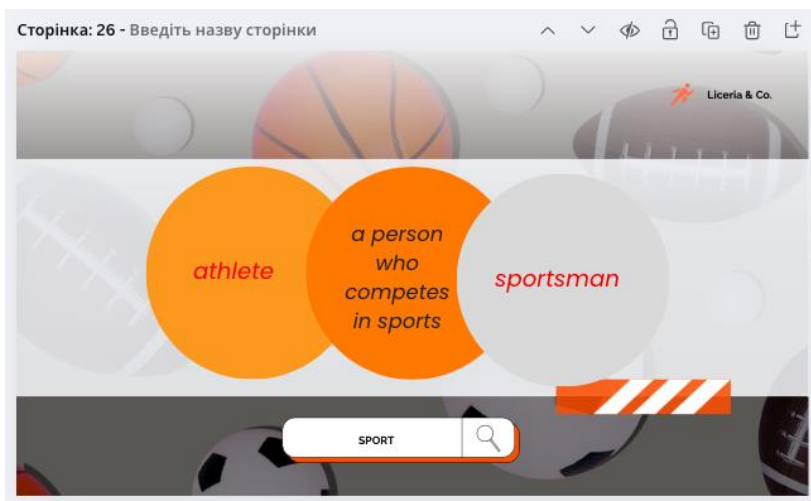

Рисунок 2.7. Лого-графічна вправа

4. Етап поглибленого закріплення лексики (Consolidation)

На цьому етапі лексика перенесена з контрольованої практики у напіввільне мовлення. Canva дозволяє створювати ситуаційні завдання, що наближають навчання до реальної комунікації.

Завдання 8. «Sport Situations Mini-Cards» (ситуативні картки)

Учням пропонуються картки з мікро-ситуаціями, створені у Canva, наприклад:

You are a coach. Your team lost. Explain what they need to improve.

Учні обирають потрібні слова з хмарки (*teamwork, endurance, strategy, equipment, performance*) та формують короткі репліки чи міні-монологи.

Мета: застосувати нову лексику в умовно-комунікативних ситуаціях.

Учні отримують можливість тренувати мовлення в реалістичних контекстах, що сприяє автоматизації лексики (Див. Рис. 2.9.).

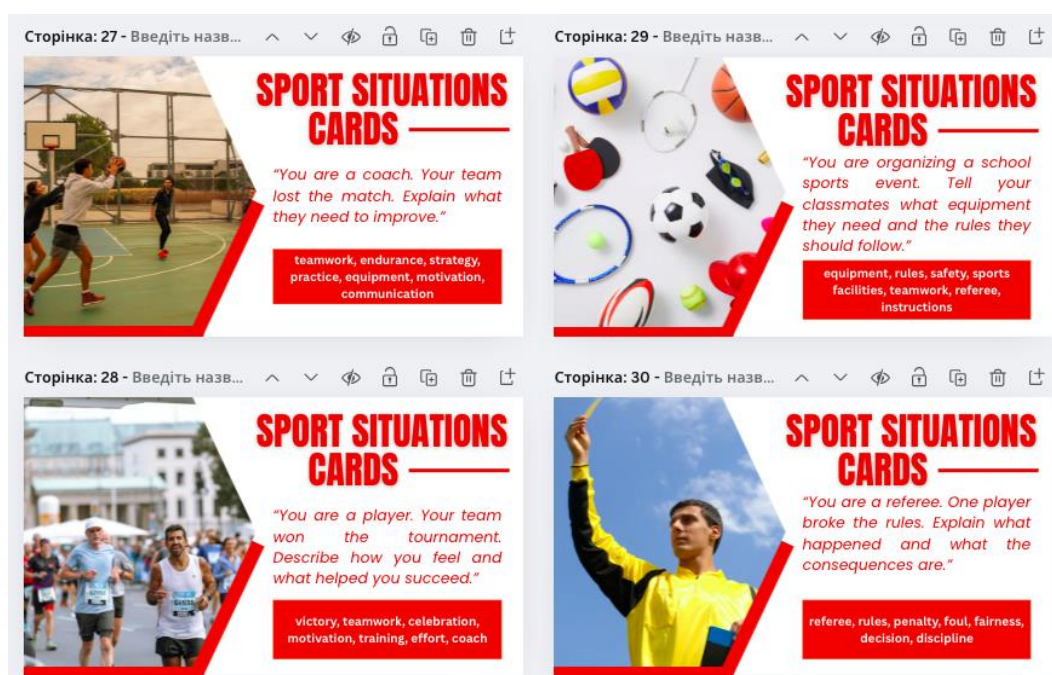

Рисунок 2.8. Ситуативні картки

Завдання 9. «Sport Infographic» (створення інфографіки)

Учні працюють у групах і створюють інфографіку про обраний вид спорту. Вони мають включити такі блоки: *equipment, rules, skills, key vocabulary*. Canva дозволяє структурувати інформацію у вигляді схем, піктограм і графічних блоків.

Метою вправи є поглибити лексичні знання через структурування й візуалізацію інформації (Додаток А).

Учні аналізують, узагальнюють і систематизують вивчену лексику, що сприяє її довготривалій фіксації.

5. Етап активізації лексики (Production)

Цей етап спрямований на розвиток продуктивних мовленнєвих навичок. Учні застосовують лексику в усному та діалогічному мовленні з мінімальною підтримкою.

Завдання 10. «Mini-Presentation: My Favourite Sport» (усний виступ)

Учні створюють у Canva міні-презентацію (3–4 слайди), де описують свій улюблений вид спорту. Обов'язкові елементи: *equipment*, *skills*, *benefits*, *rules*. Презентації представляються перед класом.

Метою вправи є сформувати навички монологічного мовлення з опорою на нову лексику.

Учні вільно застосовують лексику у власних висловлюваннях, демонструючи рівень її засвоєння (Див. Рис. 2.9.).

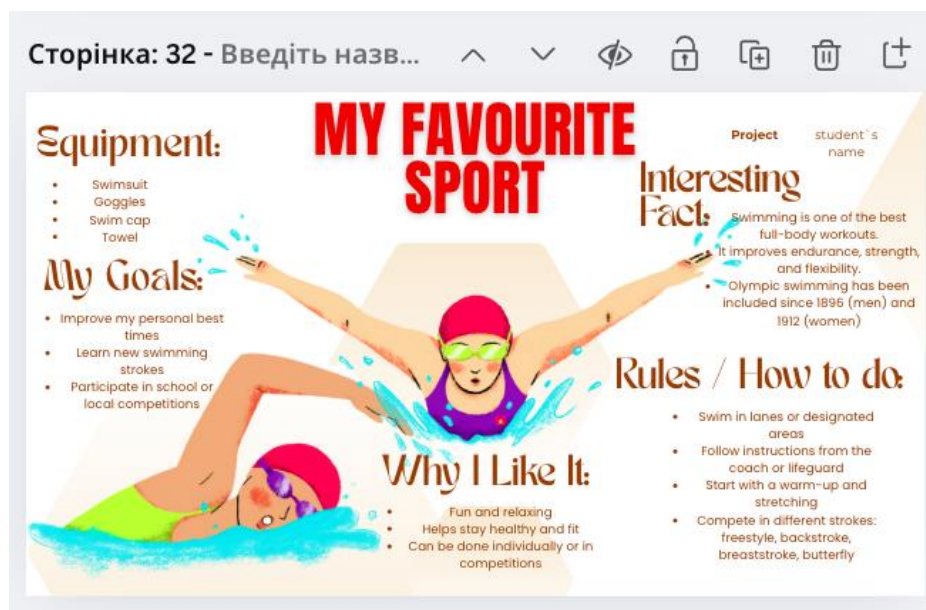

Рис. 2.9. Презентація

Завдання 11. «Role-Play Board» (рольова гра з візуальною підтримкою)

У Canva створюється таблиця ролей: *athlete*, *coach*, *journalist*, *fan*. Учні у групах розігрують інтерв'ю після матчу («After the match interview»). Кожен персонаж отримує підказки та ключові фрази.

Метою завдання є активізувати лексику в реалістичній комунікативній взаємодії. Рольова гра забезпечує природне використання лексики та розвиває спонтанність мовлення.

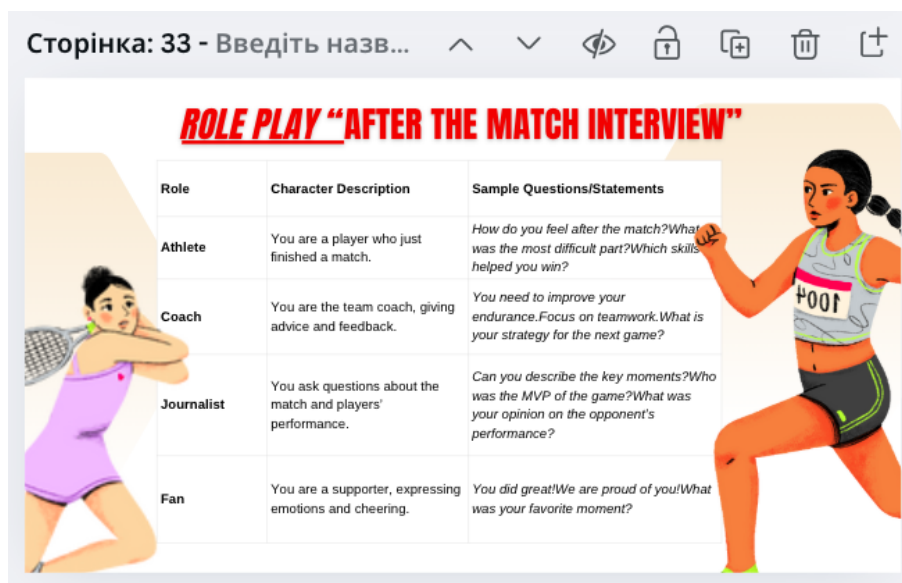

Рис. 2.10. Рольова гра з візуальною підтримкою

6. Етап продовження роботи з лексикою (Extension)

Етап спрямований на розвиток творчості, критичного мислення та здатності гнучко застосовувати лексику ненавчальних контекстах.

Завдання 12. «Create Your Own Sport» (творче завдання)

Учні вигадують новий вид спорту, створюють рекламний постер у *Canva* та описують його: *rules, equipment, skills, place of playing*. Додатково учні презентують свою ідею перед класом.

Мета: розвивати творче мислення та гнучке застосування лексики.

Завдання забезпечує високий рівень мовленнєвої активності та сприяє формуванню креативності учнів.

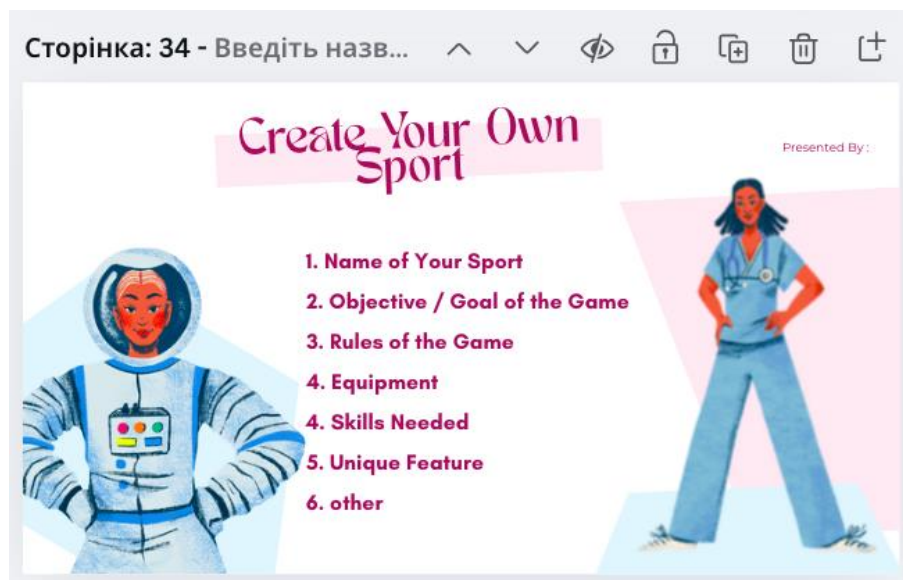

Рис. 2.10. Рольова гра з візуальною підтримкою

Вправа 13. «Sport & Health Poster»

Учні створюють постер про користь спорту для здоров'я, використовуючи лексику: *endurance, strength, flexibility, training routine*. Постери можуть містити ілюстрації, схеми, короткі поради.

Метою вправи є розширити тематику, інтегрувати знання фізичної культури та англійської мови. Учні закріплюють лексику у нових, міжпредметних контекстах, що сприяє розширенню сфери її застосування.

7. Етап перевірки засвоєння лексики (Assessment)

Тест 14. «Canva Quiz: Sport Vocabulary Test» (онлайн-тест)

Учитель створює тест у Canva:

- multiple choice
- matching
- true/false
- picture recognition

Метою тесту є здійснити підсумкову перевірку лексичної компетентності. Учитель отримує об'єктивні дані про рівень засвоєння лексики учнями (Див. Рис. 2.11).

Рис. 2.11. Онлайн-тест

Вправа 15. «Exit Ticket» (цифровий квиток на вихід)

Учні наприкінці уроку заповнюють *цифровий квиток на вихід* у Canva.

Учень обирає три лексичні одиниці, що вивчалися на уроці, вписує їх у шаблон і складає по одному реченню з кожним словом.

Завдання виконується швидко (2–4 хвилини) і дає змогу учням особисто зафіксувати, які слова вони запам'ятали та можуть використовувати у контексті (Див. Рис. 2.12.).

Після перегляду відповідей учитель отримує чітку картину:

- які слова більшість учнів використовують правильно;
- які слова викликають помилки, плутанину або відсутність розуміння;
- хто із учнів потребує додаткової підтримки, а хто готовий рухатися до складніших завдань.

Рис. 2.12. Цифровий квиток

8. Домашнє завдання (Homework)

На завершальному етапі уроку учням пропонується виконати творчі завдання, спрямовані на закріплення та поглиблення нової лексики. Домашня робота побудована таким чином, щоб учні могли індивідуально опрацювати нові слова, використати їх у власних контекстах та розвинути навички роботи з цифровими інструментами, зокрема *Canva*. Обидва завдання мають на меті сформувати стійкі лексичні зв'язки, підтримати учнівську автономію та сприяти подальшому розвитку комунікативної компетентності.

Завдання 1. «Vocabulary Journal» (цифровий словник)

Учні створюють персональну сторінку-словник у *Canva* з новими словами, прикладами речень та асоціаціями (Див. Рис. 2.13).

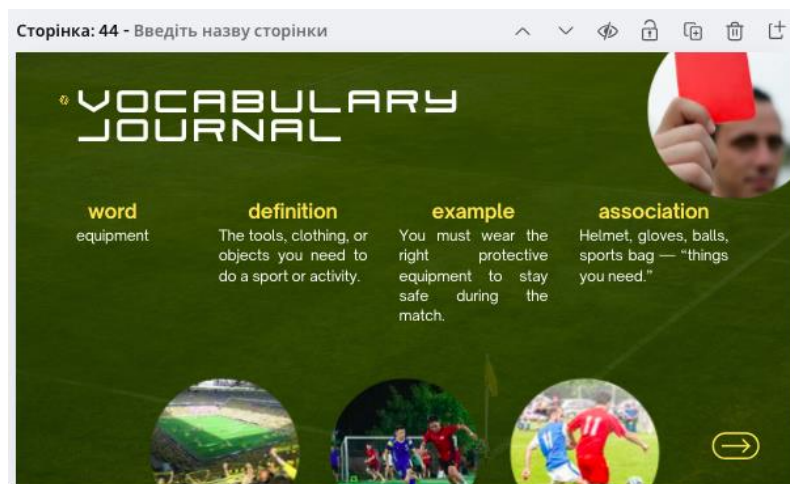

Рис. 2.13. Цифровий словник

Завдання 2. «Sport Story» (міні-історія)

Створити один слайд або міні-листівку в Canva, описавши спортивну подію або тренувальний день, використовуючи 8–10 нових лексичних одиниць (Див. Рис. 2.14.).

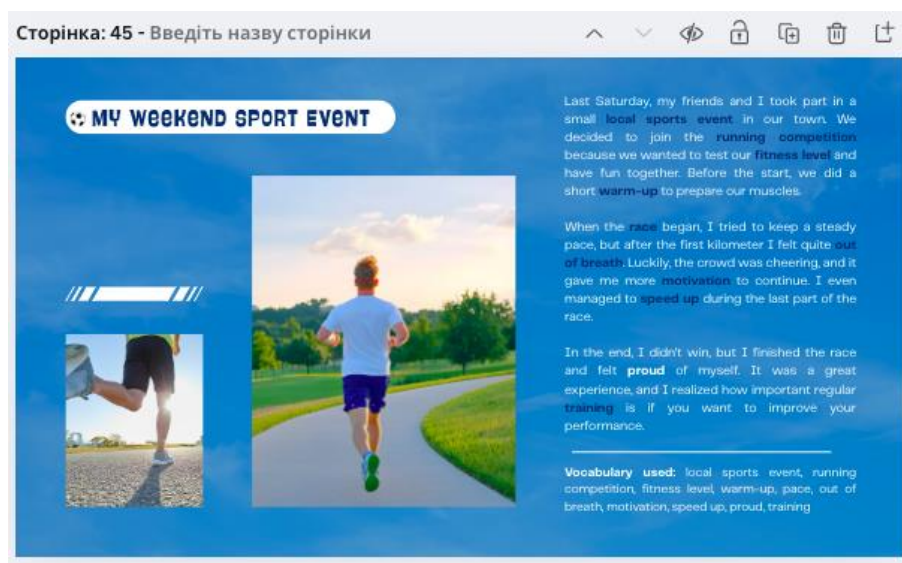

Рис. 2.14. Міні-історія

Ми вважаємо, що комплекс вправ і завдань із використанням платформи *Canva* для вивчення англійської лексики з теми «*Sport*» забезпечує цілісний, поетапний та педагогічно обґрунтований підхід до формування лексичної компетентності учнів 10 класу. Поєднання мультимедійних матеріалів, інтерактивних шаблонів і візуально-орієнтованих завдань дозволяє підвищити мотивацію, активізувати попередні знання та створити сприятливі умови для усвідомленого засвоєння нової лексики.

Структура вправ охоплює всі ключові етапи роботи з лексичним матеріалом: мотивацію, презентацію, тренування, закріплення, продукцію, творче розширення та оцінювання. На кожному етапі *Canva* виступає як інструмент, що підсилює ефективність навчання: від ментальних карт і відеопояснень до рольових ігор, постерів, інфографік та цифрових тестів. Інтерактивність і візуальна підтримка сприяють формуванню міцних асоціативних зв'язків і забезпечують багатомодальне сприйняття навчального матеріалу.

Запропоновані вправи демонструють поступовий перехід від контрольованої практики до творчого та самостійного мовленнєвого

використання лексики. Учні отримують можливість застосовувати слова в різних форматах – від коротких речень і ситуаційних відповідей до повних усних презентацій і креативних проєктів. Такий підхід не лише формує лексичні навички, але й розвиває комунікативну компетентність, критичне мислення, креативність та цифрову грамотність.

Таким чином, використання *Canva* є ефективним інструментом для навчання і вивчення іншомовної лексики, який підвищує якість навчального процесу, підтримує інтерес учнів і сприяє глибокому та довготривалому засвоєнню нових мовних одиниць.

Висновки до 2 розділу

У другому розділі дослідження було розкрито специфіку використання мультимедійних технологій як ефективного засобу формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу. На основі теоретичного аналізу та практичних напрацювань окреслено основні можливості мультимедіа у навчанні лексики, зокрема їхню здатність поєднувати візуальний, аудіальний та інтерактивний канали подання матеріалу, що сприяє підвищенню мотивації, залученості та глибшому запам'ятовуванню нових лексичних одиниць.

У розділі було визначено, що мультимедійні технології забезпечують ефективність навчального процесу на всіх етапах роботи з лексикою: від семантизації до автоматизації та комунікативного застосування. Особлива увага відведена платформі *Canva*, яка зарекомендувала себе як універсальний інструмент для створення навчальних матеріалів різних форматів – презентацій, інтерактивних плакатів, карток, вікторин, робочих аркушів.

Здійснено аналіз принципів адаптації навчального контенту для платформи *Canva*, з урахуванням відповідності віковим інтересам старшокласників, структурованості подачі матеріалу, лаконічності мовного оформлення та використанню мультимедійних елементів для підтримки пізнавальної активності. Показано, що адаптовані у *Canva* матеріали дозволяють створити навчальне середовище, в якому учні можуть працювати як індивідуально, так і в парах або групах, отримуючи миттєвий зоровий зворотний зв'язок.

У підрозділі, присвяченому практичним можливостям *Canva*, охарактеризовано її потенціал для розвитку лексичної компетентності через вправи на семантизацію, тренування та комунікативне застосування лексики. Платформа дає змогу створювати інтерактивні картки для вивчення нових слів, візуальні схеми для систематизації словника, вправи на співвіднесення зображення та слова, а також завдання творчого характеру, що стимулюють використання лексики в реальних ситуаціях мовлення.

У межах дослідження було розроблено комплекс вправ і завдань із використанням *Canva*, спрямований на удосконалення англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу з теми “Sport”. До нього увійшли різнотипні інтерактивні матеріали: тематичні словникові картки, вправи на підстановку, вправи на класифікацію лексики, візуально-практичні завдання для створення власних мініпроектів. Детально описано методику їх використання на уроці та дидактичну цінність для формування активного словникового запасу.

Отже, результати нашого дослідження підтверджують, що впровадження мультимедійних технологій, зокрема платформи *Canva*, є дієвим шляхом підвищення ефективності навчання англійської лексики, сприяє індивідуалізації освітнього процесу й формує в учнів стійку мотивацію до вивчення іноземної мови.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУМЕНТА CANVA

3.1. Організація експериментального дослідження

Метою експериментального дослідження було перевірити ефективність використання мультимедійної платформи *Canva* у процесі формування англomовної лексичної компетентності учнів 10 класу. Особлива увага приділялася тому, як застосування інтерактивних мультимедійних матеріалів впливає на засвоєння, активізацію та практичне використання нових лексичних одиниць у мовленні старшокласників.

Під формуванням англomовної лексичної компетентності у межах експерименту розумілося не лише запам'ятовування окремих слів, а й розвиток умінь їх адекватного використання в усному й писемному мовленні, розширення словникового запасу, підвищення мовленнєвої гнучкості, уміння добирати лексичні засоби відповідно до комунікативного наміру.

Відповідно до мети було висунуто гіпотезу, що застосування мультимедійних технологій, зокрема завдань і навчальних матеріалів, створених у *Canva*, сприятиме підвищенню рівня сформованості лексичної компетентності учнів 10 класу, оскільки:

- мультимедійні засоби забезпечують візуалізацію лексики та створюють умови для кращого запам'ятовування;
- інтерактивні форми роботи підвищують мотивацію учнів;
- платформа *Canva* дозволяє поєднувати вербальний і невербальний контент, що активізує різні канали сприйняття інформації;

- учні мають можливість створювати власні продукти (плакати, флеш-карти, мініпроекти), що сприяє формуванню навичок самостійної роботи та творчого використання лексики.

Таким чином, передбачалося, що учні, які працюють із мультимедійними матеріалами у *Canva*, демонструватимуть вищі результати у засвоєнні, відтворенні та продуктивному використанні нової лексики порівняно з учнями, які навчаються традиційними методами.

Базою проведення експериментального дослідження виступила Тернопільська загальноосвітня школа I–III ступенів №14 імені Б. Лепкого. Дослідження проводилося впродовж 2024–2025 навчального року та охоплювало учнів 10-А і 10-Б класів. Загальна кількість респондентів становила 49 осіб.

З метою забезпечення об'єктивності й достовірності результатів учасників було поділено на дві рівноцінні групи:

- контрольну групу (КГ) – учні 10-А класу (22 осіб),
- експериментальну групу (ЕГ) – учні 10-Б класу (27 осіб).

Контрольна група (КГ) навчалася за традиційною методикою навчання англійської лексики: через роботу з підручником, виконання письмових і усних вправ, переклад, тлумачення слів та повторення лексичних одиниць у межах текстів.

Експериментальна група (ЕГ) працювала за модифікованою методикою, інтегрована з використанням мультимедійного інструмента *Canva*. Мультимедійні матеріали систематично впроваджувалися на всіх етапах уроку – від *первинного* ознайомлення з новими словами до їх активного використання в комунікативних ситуаціях.

Основною **метою** було не лише оцінити рівень засвоєння лексики, а й визначити, наскільки інтерактивні та візуальні матеріали сприяють розвитку продуктивних та рецептивних мовленнєвих навичок.

Завдання експериментального дослідження полягали у всебічному вивченні та перевірці результативності застосування мультимедійних технологій, зокрема онлайн-платформи *Canva*, у процесі формування

англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу. Дослідження було спрямоване не лише на визначення рівня засвоєння лексичних одиниць, а й на аналіз впливу інтерактивних та візуальних інструментів на розвиток рецептивних і продуктивних мовленнєвих умінь старшокласників.

У межах проведення експерименту було визначено такі завдання:

1. проаналізувати психолого-педагогічні та методичні основи формування англомовної лексичної компетентності в учнів старшої школи;
2. відібрати й систематизувати навчальний лексичний матеріал відповідно до програми з англійської мови для 10 класу;
3. розробити комплекс мультимедійних вправ і завдань у *Canva*, спрямованих на розвиток рецептивних та продуктивних лексичних навичок;
4. провести констатувальний етап (передекспериментальний зріз), щоб визначити початковий рівень сформованості лексичної компетентності учнів;
5. реалізувати формувальний етап експерименту з використанням мультимедійних технологій *Canva*;
6. провести післяекспериментальний (**контрольний**) зріз знань для перевірки ефективності запропонованої методики;
7. порівняти результати учнів обох груп, зробити узагальнення та висновки.

Експериментальне навчання тривало чотири тижні і передбачало проведення восьми **уроків** тривалістю 45 хвилин. Тематика уроків відповідала програмі для 10 класу та охоплювала лексичну тему “*Sport*”.

Для обох груп використовувався однаковий мовний матеріал, але способи подання та закріплення відрізнялися.

У КГ використовувалися традиційні методи – вправи на переклад, підстановку, заповнення пропусків, усне повторення лексики.

Водночас учні ЕГ виконували завдання з використанням мультимедійних ресурсів *Canva*, серед яких:

- інтерактивні постери для візуалізації слів;

- візуальні флеш-карти для формування асоціативних зв'язків (visual flashcards);
- онлайн-тести та вікторини для перевірки знань;
- інфографіки для систематизації матеріалу;
- творчі проєкти (постери, презентації, опис улюбленого виду спорту, створення нового виду спорту тощо).

Учні в ЕГ працювали як індивідуально, так і в парах чи групах, створюючи власні мініпроєкти (створення постерів чи презентацій на задану тему); творчі вправи типу *“Create your own sport”* або *“My favourite sport”*, що вимагали використання цільової лексики, у *Canva*, які потім презентували класу.

Підготовчий етап включав добір навчального матеріалу, розроблення тестів для визначення початкового рівня володіння лексикою, створення мультимедійних завдань у *Canva* (презентації, постери, інтерактивні вправи). Також на цьому етапі було визначено критерії оцінювання та рівні сформованості лексичної компетентності.

На формувальному етапі відбувалося безпосереднє навчання за експериментальною методикою. Уроки будувалися з урахуванням мультимедійної підтримки на всіх етапах – від *warm-up* до *post-lesson activities*. Учні активно взаємодіяли з візуальними матеріалами, виконували інтерактивні завдання, створювали власні роботи у *Canva*.

На констатувальному етапі проводився підсумковий зріз знань, спрямований на визначення змін у рівні сформованості лексичної компетентності. Результати експериментальної та контрольної груп порівнювалися за кількісними та якісними показниками.

На основі аналізу наукової літератури ми визначили наступні критерії оцінювання рівня лексичної компетентності: лексичне розуміння – уміння впізнавати та тлумачити слова у контексті; точність і адекватність використання лексики – правильність форм, сполучуваність; активний словниковий запас – кількість лексичних одиниць, що використовуються у мовленні; комунікативна доцільність – уміння застосовувати лексику у власних висловлюваннях; творче

використання – здатність інтегрувати нову лексику у власні продукти (тексти, презентації, проекти).

Оцінювання проводилося за результатами лексичних тестів, письмових і усних завдань, мініпроектів. Виділено чотири рівні сформованості лексичної компетентності: високий, достатній, середній, початковий.

Очікувалося, що після реалізації формувального етапу учні експериментальної групи продемонструють помітно вищий рівень активного словникового запасу; підвищиться мотивація до вивчення англійської мови, завдяки елементам творчості та візуальності; покращиться якість мовленнєвого продукування – як в усному, так і в письмовому форматі; збільшиться самостійність і відповідальність учнів у виконанні завдань.

Отже, організація експериментального дослідження дала можливість перевірити ефективність мультимедійної платформи *Canva* як засобу підвищення результативності навчання англійської лексики в 10 класі та визначити шляхи оптимізації освітнього процесу в умовах цифрової трансформації школи.

3.2. Аналіз результатів експериментального дослідження.

Аналіз результатів експериментального дослідження був спрямований на виявлення динаміки сформованості англійської лексичної компетентності учнів 10-х класів у процесі використання мультимедійної платформи *Canva*.

Дослідження включало декілька ключових етапів: доекспериментальний зріз (констатувальний), формувальний етап та післяекспериментальний зріз, а також анкетування учнів і вчителів з метою виявлення ставлення до застосованих методик та рівня їх ефективності.

На констатувальному етапі було визначено початковий рівень сформованості лексичної компетентності в учнів контрольного (10-А) та експериментального (10-Б) класів. Діагностичні завдання (див. Додаток Б) включали вправи на лексичне розуміння, визначення значень слів у контексті,

добір синонімів і антонімів, заповнення пропусків, а також короткі продуктивні завдання.

Рівні оцінювалися за п'ятьма основними параметрами:

- лексичне розуміння (уміння впізнавати та тлумачити значення лексичних одиниць у контексті),
- точність і адекватність використання лексики (правильність уживання слів відповідно до їх семантики, граматичної форми та сполучуваності),
- обсяг активного словникового запасу (кількість лексичних одиниць, що використовуються учнями у власному мовленні),
- комунікативна доцільність (уміння використовувати лексику відповідно до ситуації спілкування),
- а також творче використання лексики (здатність інтегрувати нові лексичні одиниці у самостійно створені висловлювання, тексти, презентації чи проєкти).

Табл. 3.1.

**Результати констатувального етапу формування
лексичної компетентності учнів (у %)**

Рівень	Контрольна група (10-А)		Експериментальна група (10-Б)	
Високий	12%	3 учні	10%	3 учні
Достатній	36%	8 учнів	38%	10 учнів
Середній	40%	8 учнів	42%	11 учнів
Початковий	12%	3 учні	10%	3 учні

Отримані результати свідчать, що на початку експерименту рівень мовної підготовки учнів обох класів був приблизно однаковим, що забезпечує коректність подальшого порівняння. Більшість учнів демонстрували середній рівень володіння лексиною, що виражалося у труднощах з використанням нових слів у контекстах, недостатній кількості стійких словосполучень та уповільненому відтворенні лексичних одиниць.

Для визначення вихідного рівня мотивації, навчальних потреб та ставлення до використання мультимедійних технологій було проведено анкетування учнів 10 класу (Додаток В).

Результати опитування засвідчили, що переважна більшість школярів позитивно ставиться до вивчення англійської лексики за допомогою мультимедійних засобів. Учні зазначили, що візуальні матеріали, інтерактивні вправи та робота у таких платформах, як Canva, Quizlet, Wordwall і LearningApps, значно підвищують інтерес до теми. Найбільш корисними вони вважають візуальні зображення, кольори, відео, а також можливість створювати власні матеріали (постери, презентації, мініпроєкти).

Також учні відзначили типові труднощі: недостатній доступ до техніки, повільний інтернет або складність у роботі з окремими цифровими інструментами. Попри це, більшість школярів висловила бажання частіше використовувати мультимедіа на уроках англійської мови.

Анкетування вчителів англійської мови (Додаток Г) показало, що педагоги активно застосовують мультимедійні інструменти у формуванні лексичної компетентності та використовують різні цифрові платформи – Canva, Quizlet, Wordwall, Genially, Kahoot, LearningApps, презентаційні сервіси Google Slides/PowerPoint.

Більшість учителів відзначила такі переваги мультимедіа, як зростання мотивації учнів, краща візуалізація нових слів, можливість творчої діяльності, індивідуалізація навчання та економія часу на пояснення нового матеріалу. Серед труднощів найчастіше називали нестачу технічного забезпечення, обмежені цифрові навички учнів або вчителів, значні витрати часу на підготовку матеріалів та відсутність методичних рекомендацій.

Загалом результати анкетувань підтвердили актуальність використання мультимедійних технологій (зокрема Canva) для підвищення ефективності формування англійської лексичної компетентності та виявили високу мотиваційну цінність інтерактивних інструментів для старшокласників.

Після завершення формувального етапу експерименту було проведено післяекспериментальний зріз знань учнів з метою оцінки рівня сформованості англомовної лексичної компетентності після використання мультимедійних вправ у Canva. Для цього було застосовано тестові завдання, що охоплювали різні види лексичної діяльності: розпізнавання лексичних одиниць у контексті, правильне та адекватне використання слів, активне відтворення словникового запасу та творче використання лексики у продуктивних завданнях. Зразок тестування для учнів представлено у Додатку Г.

Після впровадження комплексу вправ, розроблених у Canva (флешкарти, інтерактивні колажі, відеокартки, словникові квізи, *drag-and-drop* шаблони, інтерактивні комікси, лексичні мапи тощо), учні ЕГ продемонстрували помітно вищу динаміку розвитку лексичної компетентності порівняно з учнями КГ, які працювали за традиційною методикою.

Табл. 3.2.

Результати формувального етапу експерименту (у %)

Рівень	Контрольна група (10-А)		Експериментальна група (10-Б)	
Високий	18%	3 учні	40%	11 учнів
Достатній	40%	8 учнів	44%	12 учнів
Середній	34%	9 учнів	14%	4 учні
Початковий	8%	2 учні	2%	1 учень

Порівнюючи результати формувального етапу, спостерігаємо суттєве покращення показників ЕГ: кількість учнів із високим рівнем лексичної компетентності зросла на 30%, що є свідченням ефективності застосованих мультимедійних підходів. У КГ приріст становив лише 6%, що відповідає природній динаміці розвитку без активного використання цифрових ресурсів.

Поглиблений аналіз підтвердив, що учні ЕГ значно швидше засвоювали лексику: середній час виконання інтерактивних завдань зменшився приблизно на 28%, а точність вибору лексичних одиниць у контексті зросла на 34%. Учні

зазначали, що візуальні й інтерактивні елементи *Canva* допомагали їм створювати асоціативні зв'язки, а можливість багаторазового повторення матеріалу сприяла автоматизації лексичних навичок.

Важливою тенденцією стало зростання мотивації: майже всі учні ЕГ позитивно відгукнулися про використання *Canva* як засобу навчання, наголошуючи на зручності, доступності та привабливості завдань. Учні відзначили, що інтерактивні вправи (особливо «*flashcards*», «*word-matching*», «*lexical journeys*» та тематичні інфографіки) сприяли кращому запам'ятовуванню нових слів, а створення власних лексичних продуктів (постерів, коміксів, презентацій) допомогло якісно застосовувати лексику у продуктивних видах мовлення.

Табл. 3.3.

Порівняльна динаміка розвитку лексичної компетентності (%)

Показник	КГ	ЕГ
Приріст високого рівня	+6%	+30%
Зменшення низького рівня	–4%	–8%
Покращення точності лексичного вживання	+12%	+34%
Прискорення виконання лексичних завдань	+10%	+28%

Отже, результати експерименту переконливо демонструють позитивний вплив використання *Canva* на розвиток англомовної лексичної компетентності. Систематичне застосування мультимедійних вправ дозволило формувати лексичні вміння комплексно: учні не лише розширили словниковий запас, але й підвищили точність та швидкість лексичного використання в усному та письмовому мовленні. Порівняльна динаміка підтверджує, що інтерактивні ресурси *Canva* забезпечили більш високу ефективність навчання порівняно з традиційними методами.

3.3. Методичні рекомендації щодо використання мультимедійних технологій у формуванні лексичної компетентності учнів.

Ефективне використання мультимедійних технологій у процесі формування англomовної лексичної компетентності учнів старшої школи потребує системного й педагогічно виваженого підходу. Цифрові інструменти, зокрема платформа *Canva*, відкривають широкі можливості для підсилення навчального процесу завдяки поєднанню візуальних, аудіальних та інтерактивних ресурсів, які забезпечують високий рівень залученості учнів і сприяють глибшому засвоєнню нових лексичних одиниць. У даному підрозділі розглянуто методичні рекомендації щодо організації навчальної діяльності з використанням мультимедійних засобів, орієнтованих на розвиток лексичних знань і вмінь школярів.

Планування роботи з мультимедійними ресурсами має здійснюватися з урахуванням основних етапів формування лексичної компетентності: семантизації, тренування і комунікативного застосування. На першому етапі педагогу доцільно використовувати цифрові інструменти для подання та пояснення нової лексики. *Canva* надає доступ до різноманітних шаблонів, інфографіки, візуальних карток та ілюстрацій, що дозволяє створити образно-сміслові зв'язки між формою та значенням слова. Така візуалізація допомагає учням краще сприймати й запам'ятовувати лексику, адже графічні матеріали активізують механізми асоціативної пам'яті, сприяють розумінню контексту та полегшують первинне введення мовних одиниць.

Після засвоєння первинного значення лексичних одиниць важливого значення набуває етап автоматизації, який має забезпечувати формування міцних рецептивно-продуктивних навичок використання нової лексики. Використання *Canva* на цьому етапі дозволяє створювати різноманітні інтерактивні завдання: вправи на співвіднесення слова з визначенням або зображенням, вправи на заповнення пропусків, трансформацію речень, а також міні-тести й вікторини, що сприяють розвитку мовної реакції та формуванню

точності лексичного вживання. Завдяки функціям групової співпраці учні можуть виконувати завдання у парах або малих групах, коментувати роботи одне одного та обговорювати мовні труднощі. Це сприяє розвитку навичок взаємодії та взаємооцінювання, одночасно поглиблюючи розуміння лексичних зв'язків.

Комунікативне застосування лексики, як третій важливий етап формування компетентності, також значно підсилюється можливостями мультимедійного середовища. *Canva* надає простір для створення творчих робіт: презентацій, постерів, буклетів, рекламних матеріалів, відеороликів або міні-історій, де учні можуть використовувати вивчену лексику у реальних або змодельованих ситуаціях. Такі види діяльності допомагають переносити мовні знання у практичний контекст, стимулюють розвиток спонтанного мовлення, креативності та критичного мислення. Крім того, рольові ігри з використанням візуальних підказок, інтерв'ю або спільних проєктів сприяють тому, що учні природно й мотивовано використовують нову лексику у живій комунікації.

Особливу увагу варто приділяти диференціації та індивідуалізації навчальної діяльності. Мультимедійні інструменти дозволяють легко адаптувати матеріали під рівневі можливості учнів, пропонувати їм різні шаблони або рівні складності завдань, забезпечувати можливість вибору. Це підвищує автономію учнів, розвиває їхню цифрову грамотність та створює комфортні умови для роботи кожного школяра. Важливо, що *Canva* дозволяє формувати індивідуальні цифрові портфоліо, у яких учні зберігають свої роботи, що забезпечує можливість довготривалого моніторингу лексичного прогресу.

Ще одним важливим аспектом є організація формувального та підсумкового оцінювання за допомогою мультимедіа. Цифрові вікторини, тестові шаблони, інтерактивні «Exit Tickets» дозволяють швидко оцінити рівень засвоєння нової лексики та визначити, які труднощі виникають в окремих учнів або в усього класу. Проєктні роботи, створені в *Canva*, можуть слугувати ефективними інструментами підсумкового оцінювання, оскільки вони демонструють не лише рівень володіння лексикою, але й здатність учнів застосовувати її творчо й у нових ситуаціях.

Водночас використання мультимедійних технологій потребує дотримання педагогічної доцільності. Учитель має уважно обирати вміст і форму подачі матеріалу, уникати перевантаження візуальними елементами, а також забезпечувати учнів необхідними інструкціями щодо роботи з цифровими інструментами. Важливо роз'яснювати правила етичного та безпечного використання цифрових ресурсів, питання авторського права й відповідального ставлення до інформації.

Таким чином, мультимедійні технології, зокрема *Canva*, відкривають широкі можливості для підсилення процесу формування англомовної лексичної компетентності. Їхнє цілеспрямоване та методично обґрунтоване використання сприяє підвищенню мотивації учнів, урізноманітненню навчальної діяльності, створенню комунікативно орієнтованих завдань та розвитку творчого потенціалу школярів. Залучення мультимедійних інструментів дозволяє навчальному процесу стати більш динамічним, персоналізованим та ефективним, забезпечуючи умови для якісного засвоєння та практичного застосування англійської лексики учнями старшої школи.

Висновки до 3 розділу

У третьому розділі було здійснено експериментальну перевірку ефективності запропонованої методики формування англомовної лексичної компетентності учнів із використанням інструмента *Canva*. Організація дослідження передбачала визначення контрольної та експериментальної груп, розроблення й упровадження комплексу вправ і завдань, побудованих на основі мультимедійного контенту, створеного у *Canva*, а також вимірювання рівня сформованості лексичної компетентності на констатувальному та формувальному етапах.

Порівняльний аналіз результатів показав, що учні експериментальної групи продемонстрували суттєво вищі показники засвоєння та активного

використання англійської лексики, ніж учні контрольної групи. Найбільші позитивні зміни спостерігалися в уміннях контекстного вживання лексичних одиниць, у зростанні обсягу активного словникового запасу, а також у підвищенні мотивації до виконання лексичних завдань. Застосування *Canva* сприяло візуалізації мовного матеріалу, інтенсифікувало навчальну діяльність і забезпечило більшу варіативність практичних вправ і завдань.

Запропоновані методичні рекомендації підтвердили, що інтеграція мультимедійних інструментів у процес формування лексичної компетентності є педагогічно доцільною за умови системного використання, чіткого поєднання з цілями уроку та дотримання принципів комунікативності й активної взаємодії учнів.

Загалом результати експерименту довели ефективність розробленої методики та її потенціал для подальшого впровадження на практиці навчання англійської мови в закладах загальної середньої освіти.

ВИСНОВКИ

У нашому дослідженні здійснено комплексне теоретичне, методичне та експериментальне обґрунтування ефективності використання мультимедійних технологій, зокрема платформи Canva, у процесі формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу. Проведене дослідження дало змогу визначити сутність і структуру лексичної компетентності, окреслити психолого-педагогічні особливості засвоєння англійської лексики старшокласниками та виявити потенціал мультимедійних ресурсів для підвищення результативності навчання.

У першому розділі систематизовано теоретичні засади формування лексичної компетентності, уточнено її зміст, компоненти та роль у розвитку іншомовної комунікативної компетентності. Було встановлено, що для старшокласників характерні високий рівень абстрактного мислення, потреба в автономії й усвідомленому навчанні, а також позитивне сприйняття цифрових та інтерактивних методів. Доведено, що мультимедійні технології створюють умови для гнучкої, наочної й індивідуалізованої подачі лексичного матеріалу, стимулюють мотивацію та підвищують якість сприйняття інформації.

Другий розділ присвячено аналізу можливостей мультимедійних інструментів та адаптації навчальних матеріалів у Canva. Розроблений комплекс вправ охоплює всі етапи формування лексичної компетентності: семантизацію, практику, автоматизацію та продуктивне використання лексики в мовленні. Canva розглянуто як інтерактивну платформу, що забезпечує візуалізацію лексичних одиниць, створення мультимедійних тренажерів, інтерактивних постерів, презентацій та цифрових завдань, які сприяють розвитку навичок рецепції, репродукції та продукції лексичного матеріалу. Перевагами платформи визначено доступність, гнучкість, креативний потенціал і можливість диференціації навчання.

У третьому розділі здійснено експериментальну перевірку ефективності методики. Порівняльний аналіз результатів констатувального й формувального

етапів довів, що цілеспрямоване використання Canva позитивно впливає на обсяг засвоєної лексики, швидкість її актуалізації, точність вживання у мовленні та рівень мотивації до навчання англійської мови. Учні експериментальної групи продемонстрували зростання показників у всіх компонентах лексичної компетентності: семантичному, граматичному, фонетичному, сполучуваності та прагматичному. Розроблені методичні рекомендації підтверджують можливість системного впровадження мультимедійних технологій у навчальний процес та підкреслюють необхідність педагогічно виваженого добору цифрових інструментів.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що інтеграція платформи Canva в навчання лексики не лише модернізує традиційний урок, а й забезпечує умови для формування стійких лексичних навичок, розвитку автономії учнів та посилення їхньої пізнавальної активності. Запропонована методика може бути використана вчителями англійської мови як ефективний інструмент для підвищення результативності навчання та збагачення лексичного репертуару старшокласників.

Отже, результати дослідження підтверджують висунуту гіпотезу: інтегроване, педагогічно вмотивоване використання мультимедійних технологій, зокрема платформи Canva, сприяє успішнішому формуванню англійської лексичної компетентності учнів 10 класу та підвищенню їхньої мотивації до вивчення іноземної мови. Отримані висновки відкривають перспективи для подальших наукових розвідок, пов'язаних із використанням цифрових ресурсів у навчанні іноземних мов та формуванні інших компонентів комунікативної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баркасі В. В., Філіпп'єва Т. Формування методичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов під час застосування змішаної форми навчання. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2015. № 3. С. 18 - 23.
2. Баркасі В. Професійні компетенції майбутніх викладачів іноземних мов у сучасному суспільстві. *Молодий вчений*. 2017. № 4.1. С. 1 - 4.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 344 с.
4. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній загальній середній освіті: світовий і вітчизняний досвід. Київ : Літера ЛТД, 2004. 112 с.
5. Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
6. Борецька Г. Е. Методика формування іншомовної компетентності у читанні. *Іноземні мови*. 2012. № 3. С. 18–27. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2012_3_5 (дата звернення 29.11.2025)
7. Воронцова Т. В. Пономаренко В. С., Безкоровайна Г. А. Вчимося жити разом. навч. посіб. Київ. Алатон, 2017. 376 с.
8. Галапчук-Тарнавська О. М., Міщук І. М. Формування навичок читання автентичних текстів на уроках англійської мови в основній школі. *Наукові записки Національно- го університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6(74). С. 165 - 167.
9. Гладка О. Особливості розвитку іншомовної лексичної компетентності студентів-філологів. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки*. Кропивницький, 2018. Вип. 165. С. 455 - 459.
10. Гоголь О. В. Використання автентичних матеріалів у процесі навчання англійського писемного мовлення. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 50. Том 1. 2022. С. 64 - 69

11. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23 - 30.
12. Гура О. І. Загальнонаукові підходи до визначення сутності професійної компетентності педагога. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості*. 2005. Вип. 35. С. 7 - 14.
13. Давидова О. П. Сучасні методи викладання іноземної мови. Київ, 2021. 322 с.
14. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України № 1392 від 23 листопада 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п> (дата звернення: 10.05.2025).
15. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ, вид-во «Ленвіт». 2003. 273 с.
16. Іващенко О. М. Методика навчання іноземної мови в середній школі. навч.-метод. посіб. Київ. Фірма «ІНКОС», 2007. 320 с.
17. Козак М. Комунікативний метод навчання іноземних мов. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2014. Вип. 32. С. 93 - 95.
18. Коломієць С. Т. Мультимедійні засоби навчання як чинник підвищення ефективності навчально-виховного процесу. *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка*. 2012. № 9 (250). С. 87 - 92.
19. Комарова Т. С., Мартинова Т. О. Інтерактивні технології у викладанні англійської мови. *Іноземні мови в школі*. 2010. № 6. С. 8 - 14.
20. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Під заг. ред.. О.В. Овчарук. К.: К.І.С., 2004. 112 с.
21. Кондратенко І. О. Педагогічні умови формування іншомовної лексичної компетенції. *Наукові записки РДГУ*. 2016. № 15. С. 85 - 89.
22. Кравченко Т., Габовда А. Використання автентичних матеріалів у процесі формування іншомовної компетенції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2012. Вип. 25. С. 101 - 103.

23. Красуля А. В. Інноваційні засоби навчання англійської мови в контексті змішаного навчання. *Трансформації в українській освіті і наукових дослідженнях: світовий контекст*: матеріали міжнародної наукової конференції, 25-26 травня 2017 р., м. Умань: ВПЦ "Візаві". 2017. №3. С. 211-215.
24. Красуля А. Blended Learning: Advantages and Disadvantages in the EFL Classroom. Якісна мовна освіта у сучасному глобалізованому світі: тенденції, виклики, перспективи: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Суми, 23–24 листоп. 2017 р. Суми: СумДУ, 2017. С. 220 - 224. URL: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/67256/1/Krasulia_Blended_Learning.pdf (дата звернення: 10.05.2025).
25. Кузьменко А. Лексична компетентність у системі компетентнісно орієнтованої мовної освіти в ЗЗСО. *Славістика в сучасному світі: методологічні й ціннісні орієнтири* : матеріали V Міжнар. славіст. конф., присвяч. пам'яті святих Кирила і Мефодія (м. Харків, 23 трав. 2025 р.) / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди та ін. ; за заг. ред. О. О. Маленко. Харків та ін. : ХІФТ, 2025. С. 326 - 329.
26. Ліхошерстова В. З досвіду використання сервісу Canva на заняттях з англійської мови. *Grail of Science*. Вип. 27. 2023. С. 452 - 456.
27. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.
28. Методика навчання англійської мови: навчально-методичний посібник для студентів заочної форми навчання факультету іноземних мов. Гембарук А., Холод І. Умань : Алмі, 2019. 160 с.
29. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін./ за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
30. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: навч.-метод. посіб. [для студ. мовних спец. осв.-

кваліф. рівня «магістр»] / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2011. 344 с.

31. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах. Панова Л., Андрійко І., Тезікова С. та інші. Київ. Академія, 2010. 280 с.

32. Морзе Н. Моделі ефективного використання інформаційно комунікаційних та дистанційних технологій навчання у вищому навчальному закладі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2008. № 2 (6). С.94 - 99.

33. Москаленко О. В. Сучасні підходи до навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах. *Збірник наук. праць. Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*, 2010. Вип. 2. С. 566 - 571.

34. Ніколаєва С. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу : методичний матеріал. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11 - 17.

35. Осін А.В. Мультимедіа в освіті: контекст інформатизації. *Трудова підготовка в закладах*. Львів: Новий світ, 2004. №2. С. 35 - 38.

36. Павленко О. Сутність, структура та зміст іншомовної комунікативної компетенції. *Педагогічні науки*. 2018. № 71. С. 23 - 27.

37. Пасічник О. І. Лексична компетентність як складова іншомовної комунікативної компетентності. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2012. № 66. С. 176 - 179.

38. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Київ. А.С.К., 2004. 192 с.

39. Рудяк А. О. Етап семантизації у формуванні іншомовної лексичної компетентності. Київ : Хмельницький. 2022. 64 с.

40. Рускуліс Л. Лінгвістичні основи формування лексичної компетентності учнів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 2(77). С.109-112.

41. Січкаренко К. Розвиток цифрових освітніх платформ та поширення цифрових компетенцій в освіті. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_12_62. (дата звернення: 15.03.2025)

42. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/strategiya-rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-na-2022-2032-roki> (дата звернення: 10.05.2025).
43. Тарасов О. В. Електронне навчання в загальноосвітній школі. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2013. № 6. С. 11–15.
44. Теоретичні питання вікової психології : навчальний посібник для закладів вищої освіти; 2-е вид., випр. і доповн. / В. П. Пісоцький, А. М. Горянська. 2023. 232 с.
45. Трубіцина О., Кушнір Т. Особливості формування лексичних навичок на уроках англійської мови в умовах дистанційного навчання. *Science and technology: problems, prospects and innovations*. Osaka: CPN Publishing Group, 2022. С. 366 - 373.
46. Федоренко Ю. П. Формування комунікативної компетенції старшокласників на сучасному етапі. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка*. Випуск 2. Серія «Педагогічні науки». Полтава, 2004. С. 82 - 87
47. Федоренко Ю. Формування комунікативної компетенції старшокласників на сучасному етапі. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*. Полтава, 2005. No 2. С. 82 -87.
48. Холод І. В. Методика викладання англійської мови : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Умань : Візаві, 2018. 165 с.
49. Aiha A. I., Ratra S. K. Online Learning during the COVID-19 Pandemic: Challenges and Opportunities in Digital Education. *Journal of Education and Practice*. 2022. Vol. 13. To. 4, P. 45 - 54.
50. Bachman L. F. Fundamental Considerations in Language Testing. Oxford. Oxford University Press, 1990. 408 p.
51. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. 6th ed. White Plains, NY : Pearson Education, 2014. 410 p.

52. Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax. Cambridge, MA. MIT Press, 1965. 251 p.
53. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*. 1980. Vol. 1 (1). P. 1 - 47.
54. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Council of Europe, 2001. 273 p.
55. Cook V. Second Language Learning and Language Teaching. London. Hodder Education, 2008. 306 p.
56. Ellis R. Understanding Second Language Acquisition. Oxford: OUP, 1997. 321p.
57. Gee L. L. S. Integrating Design Features for E-Learning Platforms. MDPI Proceedings. 2022. Vol. 82 (1). P. 23.
58. Harmer J. How to Teach English. An Introduction to the Practice of English Language Teaching. Harlow: Longman, 2001. 198 p.
59. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching. Harlow: Pearson Education, 2015. 446 p.
60. Hedge T. Teaching and Learning in the Language Classroom. Oxford. Oxford University Press, 2000. 464 p.
61. Hymes D. On Communicative Competence. J.B. Pride, J. Holmes (eds.). *Sociolinguistics*. Harmondsworth. Penguin, 1972. P. 269 - 293.
62. Kolodiichuk N. Toward a Definition of Foreign Language Lexical Competence. *Konteksty Pedagogiczne*. 2020. No 1. C. 47 - 65.
63. Larsen-Freeman D. Techniques and Principles in Language Teaching. Oxford: Oxford University Press, 2000. 187 p.
64. Lewis M. The Lexical Approach: The State of ELT and a Way Forward. Hove: Language Teaching Publications, 1993. 200 p.
65. Lightbown, P.M., & Spada, N. How Languages Are Learned. Oxford: Oxford University Press. 2013. 233 p.
66. Mayer R. E. MultiMedia Learning. Cambridge. Cambridge University Press. 2009. 320 p.

67. Mayer R.E., Fiorella L. Introduction to Multimedia Learning. In: Mayer RE, Fiorella L, eds. *The Cambridge Handbook of Multimedia Learning*. Cambridge Handbooks in Psychology. Cambridge University Press; 2021. P. 3 - 16.
68. McCarthy M. *Vocabulary*. Oxford: Oxford University Press, 1990. 188 p .
69. Milrad M. Seamless learning: an international perspective on next generation technology enhanced learning. *Handbook of Mobile Learning*. Florence: Routledge, 2013. P. 95 - 108.
70. Nation I. S. P. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge. Cambridge University Press, 2001. 477 p.
71. Ouadoud M., Rida N., Chafiq T. Overview of E-learning Platforms for Teaching and Learning. *International Journal of Recent Contributions Engineering Science and IT*. 2021. Vol. 9(1). P. 50-70.
72. Piotrowski M. What is an e-learning platform? Learning management system technologies and software solutions for online teaching: Tools and applications. *IGI Global*. 2010. P. 20 - 36.
73. Richards J.C. *Curriculum Development in Language Teaching*. Cambridge: CUP, 2001. 321 p.
74. Richards J.C., Rodgers T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge. CUP, 2001. 270 p.
75. Schmitt N. *Vocabulary in Language Teaching*. Cambridge: CUP, 2000.
76. Scrivener J. *Learning Teaching*. Oxford: Macmillan, 2005.
77. Selinker L. Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics*, 1972. №10. P. 209 - 232.
78. Swain, M. Focus on form through conscious reflection. *Focus on Form in Classroom Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. P. 64 - 81.
79. Teaching and Researching Motivation. Z. Dörnyei, E. Ushioda. Harlow. Pearson, 2011. Режим доступа: https://ia801206.us.archive.org/31/items/ilhem_20151031_1015/%5BZolt%C3%A1n

_D%C3%B6rnyei%2C_Ema_Ushioda%5D_Teaching_and_Resea.pdf (дата
звернення: 15.03.2025)

80. Thornbury S. How to Teach Vocabulary. Pearson Education Limited, 2009. 185 p.

81. The role of modern educational platforms in teaching English as a foreign language. Science time journal, 2025. 3(2), 40-44. <https://uzresearchers.com/index.php/stj/article/view/4426> (дата звернення: 10.05.2025).

82. Tomlinson B. Materials Development in Language Teaching. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2011. 450 p.

83. Ur, P. A Course in Language Teaching. Cambridge. CUP, 2012. 389 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Передекспериментальний зріз знань

Зразок тестування для учнів

Part 1. Vocabulary Recognition

Task 1. Choose the correct option.

1. A person who watches a sports event is a...
a) player b) spectator c) referee
2. The place where you play tennis is called a...
a) court b) field c) pitch
3. To take part in a sports competition means to...
a) join b) participate c) support
4. The person who controls the game is a...
a) coach b) referee c) goalkeeper
5. Professional sportsmen usually... every day.
a) train b) play c) study

Part 2. Vocabulary in Context

Task 2. Insert the missing words from the box.

(team, competition, injuries, fans, championship)

1. Our school football _____ won the regional tournament.
2. Thousands of _____ came to support the national basketball team.
3. He had to stop training because of serious _____.
4. The annual _____ will take place next weekend.
5. The best players will represent the school at the _____.

Task 3. Match the word with its definition.

A. athlete	___ – a series of games to find the best player or team.
B. coach	___ – a person who competes in sports.
C. tournament	___ – someone who watches a sports event.
D. equipment	___ – a person who trains sportsmen.
E. spectator	___ – things needed for a sport (e.g., racket, helmet).

Part 3. Productive Lexical Use

Task 4. Rephrase the sentences using the given word.

1. She took part in a race last week. (*competition*)
2. They always support their favourite team. (*fans*)
3. He started running regularly two months ago. (*athletics*)
4. Our school organised games for students. (*tournament*)
5. Mary wants to become a professional sports player. (*athlete*)

Part 5. Writing Task

Task 4. Write 5–6 sentences on the topic:

“My Attitude to Sport and Physical Activity.”

Use at least **five** lexical items from the topic (e.g., *athlete*, *competition*, *training*, *fans*, *coach*, *equipment*, *championship*, etc.).

Анкетування вчителів англійської мови

Шановні вчителі!

Просимо Вас висловити свої думки щодо формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу із застосуванням мультимедійних технологій, зокрема платформи **Canva**.

Інформацію, отриману з цієї анкети, буде використано лише для наукового дослідження *«Формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу засобами мультимедійних технологій»*.

Будь ласка, дайте відповіді у письмовій формі або позначте «✓» біля обраного варіанта.

1. Як часто Ви використовуєте мультимедійні технології на уроках англійської мови для вивчення лексики?

- Кожного уроку
- Кілька разів на тиждень
- Раз на місяць
- Дуже рідко
- Ніколи

2. Які саме мультимедійні засоби Ви застосовуєте для формування лексичної компетентності? (Виберіть кілька варіантів)

- Canva
- Quizlet
- Wordwall
- LearningApps
- Genially
- Kahoot
- PowerPoint / Google Slides
- Інше (вказіть) _____

3. Чи використовуєте Ви платформу **Canva** для створення навчальних матеріалів з лексики?

- Так, регулярно
- Іноді
- Планую спробувати
- Ні

4. Які види завдань із Canva Ви найчастіше застосовуєте на уроках?

- Візуальні флеш-карти
- Інфографіки з новою лексикою
- Постери / лексичні колажі
- Презентації з новими словами
- Відео чи анімаційні пояснення
- Лексичні квести / інтерактивні проєкти

5. Як Ви вважаєте, які **переваги** має використання мультимедійних технологій (зокрема Canva) для формування лексичної компетентності?

- Підвищення мотивації та зацікавленості учнів
- Краще запам'ятовування лексики завдяки візуалізації
- Можливість самостійної творчої роботи учнів
- Індивідуалізація та диференціація навчання
- Економія часу на пояснення нового матеріалу
- Інше (вказіть) _____

6. Які **труднощі** виникають при використанні мультимедійних технологій для навчання лексики?

- Відсутність технічного забезпечення / доступу до Інтернету
- Недостатні навички роботи з цифровими інструментами
- Витрати часу на підготовку матеріалів
- Відсутність методичних рекомендацій
- Інше (вказіть) _____

7. Як учні реагують на використання мультимедійних засобів (зокрема Canva) під час вивчення лексики?

- Високий рівень зацікавленості
- Помірний інтерес
- Не помічаю змін у мотивації
- Учні відволікаються

8. Чи вважаєте Ви, що мультимедійні технології сприяють розвитку комунікативної компетентності учнів?

- Так, безумовно
- Частково
- В окремих видах діяльності
- Ні

9. Які форми роботи Ви поєднуєте з мультимедійними завданнями?

- Групова робота
- Парна робота
- Індивідуальні проекти
- Змагання / конкурси
- Інше _____

10. На Вашу думку, яку роль у майбутньому відіграватимуть мультимедійні технології (зокрема Canva) у навчанні лексики старшокласників?

- Стануть основним інструментом навчання
- Будуть корисним доповненням до традиційних методів
- Мають обмежене застосування
- Важко сказати

Анкетування учнів 10 класу

Шановні учні!

Просимо Вас дати відповіді на запитання анкети щодо навчання англійської лексики з використанням мультимедійних технологій, зокрема платформи **Canva**.

Інформацію, отриману з цієї анкети, буде використано лише для наукового дослідження «*Формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу засобами мультимедійних технологій*».

Вік: _____ **Клас:** 10 **Рідна мова:** _____

1. Чи подобається Вам вивчати нові англійські слова за допомогою мультимедійних засобів (відео, презентацій, Canva тощо)?

- Так, дуже
- Частково
- Не дуже
- Зовсім ні

2. Чи використовує Ваш учитель мультимедійні інструменти під час вивчення нової лексики?

- Часто
- Іноді
- Рідко
- Ніколи

3. Які мультимедійні платформи Вам подобається використовувати для вивчення лексики?

- Canva
- Quizlet
- Wordwall
- LearningApps
- Kahoot

- Genially
- Інші (вкажіть) _____

4. Якщо Ви працювали з **Canva**, то які завдання Вам найбільше сподобалися?

- Створення власних лексичних постерів
- Візуальні картки з новими словами
- Інфографіки з теми уроку
- Відеопрезентації з новою лексикою
- Створення власних мініпроектів

5. Що допомагає Вам краще запам'ятовувати нові слова?

- Візуальні зображення / кольори
- Повторення через інтерактивні вправи
- Робота в парах чи групах
- Самостійна робота у Canva або Quizlet
- Використання відео або пісень

6. Як часто Ви створюєте власні матеріали (постери, презентації, відео) для уроків англійської мови?

- Часто
- Іноді
- Рідко
- Ніколи

7. Чи вважаєте Ви, що навчання з використанням Canva робить уроки цікавішими?

- Так, однозначно
- Частково
- Не бачу різниці
- Ні

8. Які труднощі виникають під час роботи з мультимедійними засобами?

- Відсутність комп'ютера або телефону

- Важко розібратися в інтерфейсі програм
- Поганий Інтернет
- Витрачаю багато часу на завдання
- Інше _____

9. Як Ви оцінюєте свій рівень знань англійських слів після роботи з мультимедійними матеріалами?

- Суттєво покращився
- Трохи покращився
- Не змінився
- Важко сказати

10. Чи хотіли б Ви, щоб мультимедійні технології (наприклад, Canva) частіше використовувалися на уроках англійської мови?

- Так
- Ні
- Не має значення

Післяекспериментальний зріз знань
Зразок тестування для учнів

Part 1. Vocabulary Recognition

Task 1. Read the sentences and write T (True) or F (False).

1. A marathon is a short-distance running competition. ____
2. A goalkeeper's main job is to prevent the ball from entering the goal. ____
3. Boxing matches are usually performed on a field. ____
4. Warm-up exercises help prevent injuries. ____
5. Fans are people who watch and support athletes during competitions. ____

Task 2. Choose the correct synonym or antonym for each word.

1. Victory →
a) Defeat b) Success c) Injury
2. Athlete →
a) Player b) Coach c) Fan
3. Lose →
a) Win b) Fail c) Compete
4. Strength →
a) Weakness b) Power c) Fatigue
5. Team →
a) Individual b) Group c) Coach

Part 2. Word Formation

Task 3. Complete the sentences using the correct form of the word in brackets.

1. The athlete's _____ (success) depends on daily practice.
2. Proper _____ (train) is necessary before any competition.
3. Team members showed great _____ (cooperate) during the match.
4. He received a _____ (reward) for winning the tournament.
5. Participating in sports improves physical and mental _____ (fit).

Part 3. Gap-Fill with Collocations

Task 4. Fill in the blanks with the correct collocation from the box:

(play a match, win a medal, lose a game, set a record, do warm-up exercises)

1. Before starting the football tournament, the players always _____.
2. The swimmer trained hard and managed to _____.
3. Our team didn't perform well and unfortunately _____.
4. The young athlete trained every day and finally managed to _____.
5. Tomorrow, our class will _____ against the neighboring school.

Part 4. Speaking/Interactive Task**Task 5. Discuss in pairs or small groups:**

- Describe your favorite sport and explain why you like it.
- Talk about a famous athlete and what achievements make them successful.
- Suggest ways to stay motivated to train regularly.

Assessment criteria: use of vocabulary, correct grammar, fluency, and creativity.

